

KÜLTÜR DÜNYASI

İnsan, mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını da düşünmeli...

ATATÜRK

Selâhattin BATU.....	Atatürk Sevgisi
Fuat BAYMUR.....	Çocuk ve Kitap
Suut Kemal YETKİN.....	Vincent Van Cogh
Melâhat ÖZGÜ.....	Sanatkâr Tenkidci
Behçet NECATİGİL.....	Donmuş Dallarda Çiçek (Şiir)
Nermin ABADAN.....	Salzburg Festivali
Oktay AKBAL.....	Nelerden Sonra
Lûtfi AY.....	Tanrıdağı Ziyafeti
Fuat PEKİN.....	Opera Mevsiminin rifesinde
S. K. Y.....	Sanat Tenkidi ve Bir Tenkidci

UNESCO YAYINLARI-KÜLTÜR HABERLERİ

15 E K İ M 1954

Sayı: 10

KÜLTÜR DÜNYASI

Aylık Dergi

- İmtiyaz sahibi :** UNESCO Türkiye Millî Komisyonu.
273, Atatürk Bulvarı, Ankara. Tel. 25684.
- Mesul Müdür :** UNESCO Genel Sekreteri Vedat Uzgören.
- Yazı Kurulu :** Prof. Suut Kemal Yetkin, Prof. Bedrettin
Tuncel, Prof. Bedi Ziya Egemen, Adnan
Ötüken, Prof. Yavuz Abadan.
- Dergi Sekreteri :** Namık Katoglu.
- Cari Hesap :** Ankara, İş Bankası, Yenişehir Şubesi, 427 Dj.
- Basıldığı yer :** Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

KÜLTÜR DÜNYASI

UNESCO TÜRKİYE MİLLİ KOMİSYONU TARAFINDAN
HER AYIN ONBEŞİNDE ÇIKARILIR DERGİ

15 Ekim 1954

Sayı : 10

A T A T Ü R K S E V G İ S İ

Selâhattin BATU

Atatürk'ün öldüğü günleri hatırlıyorum. Bütün memleketin havası sanki değişmiş, soluk alınmaz hale gelmişti. Millet Meclisinin önüne kurulan katafalk kızıl alevli meşalelerle donanmış, karanlık, kan rengi bir ışıkla karışmıştı. Ama bu ağır, dayanılmaz hava gene tılsımlı bir unsurla hafifti. İçinden büyüyen, büyüdükçe sınırlarını, hacmini kaybeden acılar gibi aydınlıktı.

Sonra bir bayrak gibi dalgalana dalgalana önümüzden yürüyen tabutu düşünüyorum. Bir tek madalya, siyah bir kadifeye iştirtilmiş tek bir armağan, sessiz, ürkek ilerleyen iki el üstünde erir gibi, uçar gibiydi. Savaşlarla, facialarla, boğuşmalarla, kahramanlıklarla, birbirini kovalıyan acıları, çırpınışlar, zaferlerle, kanla, ışıkla yüklü koça bir ömrün tek gururu, tek mükâfatı, tek tesellisi...

O kalabalık, bu gönülsüz kahramanı nasıl sevmez? Sevgi, kimsenin içinde tutamadığı gözyaşlarıyla aydınlıktı. Karalar giymiş bir halk, bu dizi dizi, uzun uzun, ta Doğu yaylalarından, Meriç kıyılarından, Taymis'ten, Volga'dan, bütün dünya metropollerinden gelen bu yaşlı yığın, onu seviyordu. Bu sevgi de kendi içinde büyümüştü; sınırlarını atmıştı; kütlelerini, ağırlığını yitirmişti; aydınlıktı.

Bir kahraman, mutlaka, başardığı için mi büyüktür? Korkuttuğu için mi hayranlık uyandırır? Ülkeler almış, orduları yere sermiş, bir vatana, bir iklimi yalın kılıcının parıltısıyla şaşırtmış, dondurmuş; onun için mi sevilir? Onun için mi başlar üstünde taşınır?

Hayır insanoğlu korktuğu kişileri sevmez. Büyük başarılar önünde ürperir, ürker, dili tutulabilir. Ama sevginin kaynağı kılıç şakırtıları değil; sadece bir sığ hayranlık değil, korku değil, ürperme değil. Bu halk onu büyüklüğü kadar samimiliği için, sertliği, acılığı kadar alçak gönüllü olduğu için, kendi kalbine, kendine yakın duyduğu için, onu anladığı kadar anlıyamadığı için sevmişti. Dağ gibi yığitti, yenilme nedir bilmemiş. Eli neye dokunsa altın olurdu; ışık olurdu. Bakışı kime değse büyülerdi. Bir masal kahramanıydı; yüz kapılı beldelelerin önünde yüz başlı yırtıcıları yenmişti.

Ama Atatürk bütün bunların da üstünde kalbi olan, bir damla kanın akışına dayanamıyan, insanoğlunu içinden sezen, belki kendi de bilmeden, yaradılışının itişleriyle duygumuzun ta kaynaklarına, sevgimizin kaynağı derinliklere kadar inmesini bilen eşsizlerdendi. Büyüyebildiği kadar incelebiliyordu da. Karşımızda dağ gibi yükselmiş, ama korkut-

mamıştı. Korkuttuğu zamanlar bile bu duyguyu hemen dağıtması bilmişti. Çünkü yorulmadan anlatmış, açıklamıştı. Gönül, nefes tüketmişti.

Başında bir şapka Kastamonu'da, elinde bir tebeşir kara tahtanın başında, camide, meydanda, sınırda, meclis kürsülerinde çırpınmış, yırtınmış, didinmiş, toprağa düşerek kaburgalarını kırmış, beğüşmüş, döğüşmüş, avurdu avurduna çökmüştü. Ama bütün bu çabalamalarında durmadan anlatırdı, bıkmadan açıklardı. Kalblere inan vermesini, gönülleri kazanmasını bilirdi. Yalnız büyük olsa, korkutsa, böyle yorulur muydu? Ama böyle yorulmasa sevilir miydi?

O zaman genç koca, bilgili bilgisiz, dost düşman hepimiz onu sevdik. Bugün bu sevgiyi daha pekleştirmek, daha anlıyarak güçlendirmek zorundayız. Çünkü Atatürk bizi kurtarmıştır. Zulümden, kılıçtan kurtarmıştır. Yokluktan, yoksuluktan kurtarmıştır. Kafamızı, kalbimizi geriye bağlayan bütün zincirlerden kurtarmıştır.

Bir tapınak ne kadar güzelse o da

öyle... Acılar içimizi burkunca onun aydınlığına koşmalı... Atatürk bizi yurdumuzda, yuvamızda her zaman teselli edebilir. Yaramıza her yerde merhem olabilir. Öyle ulu gönüllü; ışığı bitmez. Yardımı, tesellisi sona ermez.

Bir baba, bir ana ne kadar azizse o da öyleydi. Kendini hiç korumadan tüketti. Söndürülemedi bir ateşti; ne zaman, ne toprak onu söndüremeyecek. Yurt kurdu, yuva kurdu. El değmemiş toprakları açtı; su görmemiş çölleri suladı. Kara yeri yeşertti, durgun denizi gönen-dirdi.

Atatürk bir hatıra değil, bizim en yüce gerçeğimiz olmalı. Zati her gün biraz daha gerçekleşiyor; kendini hergün biraz daha kuruyor. Bir düşünce, bir fikir, bir imandı Atatürk; durmadan onun için yaratıyor; toprağı besliyor, doğan nesilleri güçlendiriyor.

Hepimiz Atatürk'e sevgimizle yardım edelim. Kol gücümüzle, düşünce-mizle, kalbimizle onu destekliyelim. Atatürk sevgiyi bilen büyüklerdendi; onu sevelim.

Ç O C U K V E K İ T A P

Fuat BAYMUR

Çocuklarımıza kazandırmamız gereken en faydalı ve asil duygulardan biri, şüphesiz ki, kitap sevgisidir. Kitabın, hele bugünkü medenî insanın hayatında büyük bir mevkii vardır. Okuma zevkini almış insanlar için kitap, zaruri ihtiyaçlardan biri halini almıştır. Nitekim İkinci Cihan Savaşı sırasında büyük tahribata uğramış şehirlerde oturan insanların duydukları en büyük mahrumiyetlerden biri, okuyacak kitap bulamamak olmuştur. Biz, kitap sayesinde bütün gelmiş geçmiş nesillerin tecrübelerinden faydalanmak, onların yarattıkları sanat eserlerinden duygulanmak imkânını elde ederiz. Bu bakımdan kitap bizi zaman ve mekân kadar genişletir. Bugün dünya üzerinde sayısız kitap yayınlandığı, büyük medeniyet merkezlerinde milyonlarca kitabı içine alan kütüphaneler bulunduğu, bazıları milyonlarca nüsha basılan birçok gazete ve dergi çıktığı hatırladığı zaman, matbu eserlerin ehemmiyeti daha anlaşılmiş olur. Vaktiyle bir yazı okumuştum. Avrupa'nın en çok okunan gazetelerinden birinin sahibi tarafından kaleme alınan bu yazıda, fazla kitap, gazete ve dergi yayınlanması, yüzünden dünya ormanlarının kâğıt haline gelmek tehlikesi karşısında bulunduğu belirtilmekte idi. Belki biraz mübalâğalı da olsa, bu görüş, yapılan neşriyatın azametini göstermesi bakımından bizim için dikkate şayandır. Memleketimizde de okuma ihtiyacının gün geçtikçe büyük bir hızla arttığını görüyoruz ve seviniyoruz.

İşte böyle bir âlemin içine doğan çocuklarımıza kitap ve okuma zevki kazandırmak, çocukla meşgul olan herkesin başta gelen vazifelerinden biridir.

Kitaba karşı ilgi, başka mânada da olsa, çocukta erken başlar. Gerçekten, henüz ilk yaşı içinde olan küçüklerin, ellerine geçirebildikleri takdirde, kitapları evirip çevirmekten, sayfalarını açıp kapamaktan büyük bir zevk aldıkları görülür. Bu çağdaki çocuğun nazarında kitap, bir çeşit oyuncaktır.

Resimleri anlamaya başlayan ve bunlara bakmaktan zevk duyan çocuk için kitap yeni bir hüviyet kazanır. Artık bu, sadece eli oyalayan bir oyuncak olmaktan çıkmıştır. İşte bu yaştaki çocukların eline, onların etraflarında bulunan eşyaya ve karşılaştıkları sahnelere ait basit ve renkli resimleri ihtiva eden ikitaplar vermek çok faydalıdır. Böyle özel çocuk kitapları bulunmadığı takdirde, az çok bu vasıfları haiz bir iki kitap veya dergi de bu işe yarıyabilir. Buna büyük önem verilmelidir. Çünkü çocukta kitap sevgisi uyandırmada bunun büyük rolü vardır.

Yaşı ilerliyen ve dili gereği kadar gelişen çocuk, masal ve hikâye dinlemeye karşı ilgi duymağa başlar. Annesinin, büyükannesinin veya başkasının anlattığı basit hikâyelerle masalları büyük bir hayranlıkla takibeder, bunların tekrar tekrar söylenmesini ister. Çocukta edebî eserlere karşı ilk alâka işte bu suretle başlar. Okuma öğreninciye kadar çocuk için hikâye ve mesallardan istifade hep dinleme yoluyla olacaktır.

Küçük çocuklar, kendi hayatlarına veya kendileri gibi başka çocukların hayatına ait kısa hikâyeler dinlemekten hoşlanırlar. Bu çeşit hikâyeleri, büyüklerin kolayca uydurmaları mümkündür. Ancak bunlarda çocuğu korkutacak sahnelerin bulunmamasına dikkat edilmelidir. Çün-

kü böyle sahneler onların uykularına kadar tesir edebilir. Küçük çocuklara, hayvanlarla ilgili hikâyeler de anlatılabilir. Bilhassa dört yaşındaki çocuklar, bu çeşit hikâyeleri dinlemekten büyük bir zevk alırlar. Peri masalları, bu çağdaki çocuklar için o kadar elverişli değildir. Çünkü bunlarda “dev, peri, orman, saray...” gibi onların henüz mânasını bilmedikleri ve kolayca tahayyül edemeyecekleri şeyler geçer. Masallar, biraz daha büyük çocukları ilgilendirir.

Çocuklara doğrudan doğruya kitaptan hikâye okumak da faydalıdır. Böylece onlar kitabın harikulâde şeyler anlatmasına akıl erdirir ve okuma öğrenmeye karşı büyük bir istek duyarlar. Bu istek, kitap sevgisinin gelişiminde önemli bir merhale teşkil eder. Hattâ bunun tesiri altında, henüz okul çağına girmemiş bazı zeki çocukların okuma öğrendikleri görülür. Nitekim bir arkadaşım, aile içinde böyle sesli okunan kitapları —hem de büyüklere ait kitapları— dinlemenin verdiği haz ile beş yaşından evvel okuma öğrenmiştir. Resimlerinin altında kısa yazılar bulunan kitaplar da, okuma öğrenmeyi teşvik eden vasıtalar arasındadır. Yabancı dillerde bunların güzel örneklerine tesadüf etmekteyiz.

Çocuklar, okula başlamazdan önce bu şekilde okuma öğrenme isteği gösterirlerse buna sevinmeli ve onlara bu hususta yardım edilmelidir. Ancak böyle bir alâka göstermedikleri veyahut gösterip de sonradan vazgeçtikleri takdirde kendilerini zorlamak doğru olmaz. Çünkü bu sefer onlarda, bir isteksizlik yaratmak tehlikesi de vardır. Bir de, bu şekilde çocuklarına yardım edecek anne-babaların okuma öğretmede tatbik olunan modern metotlar hakkında fikir sahibi olmaları lâzımdır. Yoksa çocuk ileride okulde güçlüklerle karşılaşabilir.

Okula, okumağa karşı heves besliyerek gelen çocukların okuma öğrenmeleri çok kolaylaşır. Eskiler: “Aşk olma-

ynca meşk olmaz” derlerdi. Her türlü öğrenmenin ilk şartının istek, alâka olduğunu anlatan bu söz, psikolojik bir hakikati ifade eder. Hepimiz, öğrenmek arzusunu duyduğumuz şeyleri kolaylıkla öğrendiğimiz halde, büyük bir istek taşımadığımız şeyleri ya öğrenmez, yahut da çabuk unuturuz. Yemek için iştiha ne ise, öğrenmek için de alâka odur.

İlkokulun ilk yılları, okuma isteğinin ve kitap zevkinin gelişimi bakımından son derece ehemmiyetlidir. Bir kere çocuklar —bazı istisnalar hariç— okumayı bu devirde öğrenirler. Sonra da onların kitaptan ve okumadan zevk alan birer insan olarak yetişmelerinde, bu çağda kazanacakları alışkanlıkların büyük hissesi vardır. Bu bakımdan, birinci sınıf öğretmenlerine büyük bir mesuliyet düşmektedir. Bu sınıfı okutan meslektaşların henüz okuma isteği taşımayan çocuklarda bu isteği yaratmanın ve aynı zamanda bunu daima beslemenin sırrını bilmeleri lâzımdır.

Birinci sınıfın okuma ve yazma çalışmalarında anne ve babaların çocuklarına büyük yardımları dokunabilir. Her akşam, öğrendikleri yeni metinleri okuturup dinlemek, onları teşvik ettiği gibi öğrendiklerini tekrarlamak için de vesile hazırlar. Ancak bu yardımın, öğretmenin yürüdüğü yol istikametinde olması şarttır. Bu işi yapacak olan velilerin, bir kere çocuklarının öğretmeniyle temasa geçmeleri faydalı olur.

İlkokulun ilk üç sınıfında çocuklarımız fazla ders kitabı ile karşılaşmazlar. Yalnız bu kitaplarla, onların iyi bir okuma alışkanlığı kazanacaklarını sanmak yanlış olur. Bu devredeki çocuklara öğretici ve eğlendirici mahiyette çeşitli yazılar okutmak lâzımdır. Birtakım çocuk dergileri ile kitaplar işte bu maksada hizmet ederler. Bunlardan bir kısmı, esasen öğretmenler tarafından tavsiye edilir. Fakat anne ve babalar da çocuklarının okuma iştihasına cevap verecek

kitaplar tedarik etmekten kaçınmamalıdır. Çocuklara kitap hediye etmek, bizim eski bir ananemizdir. Bundan iki asırdan fazla bir zaman evvel, Üçüncü Ahmet'in sünnet olan büyük oğluna, Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın, öteki hediyeler arasında minyatürlerle süslenmiş müzehhep bir "Yusuf ve Züleyha" risalesi hediye ettiğini, Seyit Vehbi'nin "Sürnâme"sinden öğreniyoruz. Bilhassa üçüncü sınıfta, okuma bakımından büyük bir önem taşır. Bu sınıfta iyi tedbir alınırsa çocukların okuma hızları büyük ölçüde artar. Okuma süratinin artması ise, okuma zevkinin gelişiminde büyük bir rol oynar. Bundan başka, çocuklar, 4. cü sınıfta çeşitli ders kitaplarıyla karşılaşacaklardır. Bu yüzden, üçüncü sınıfta çocuğu olan veliler, onlara okuma malzemesi sağlamak hususunda daha cömert davranmak zorundadırlar.

Dördüncü ve beşinci sınıflarda bir yandan çocukların eriştiği olgunluk derecesine, öte yandan da derslerin artan çeşidine cevap verecek kitapların tedarikine ihtiyaç hasıl olur. Eğer evvelce alınmamış ise bir küçük sözlük, çocuklara mahsus bir ansiklopedi, atlas, muhtelif derslerin konularıyla ilgili yardımcı kitaplar bunlar arasındadır. Fakat çocukların, eğlendirici kitaplara karşı olan ilgileri de cevapsız bırakılmamalıdır.

İlkte olsun, ortada veya lisede olsun, bazı anne ve babalar, çocuklarının, ders kitaplarından başka şeyler ve bilhassa hikâye ve roman cinsinden yazılar okumalarını hoş karşılamazlar. Hattâ anne ve babalar değil, bizzat öğretmenler de, yakın diyebileceğimiz bir devre kadar, çocuklarla gençlerin bu nevi kitap ve yazıları okumalarını uygun görmemişlerdir. Bugünün terbiyecileri böyle düşünmüyorlar. Bir kere, okuma gücünü ilerletmede severek okunan eğlendirici kitapların büyük rolü vardır. Sonra da, aynı zamanda estetik duyguları harekete getirmiyen bir okuma, gayesine varmış

sayılamaz. Belki de sahalarında kuvvetli bazı fen adamlarının kupkuru birer insan olarak kalmalarının sebepleri arasında bunu da aramak lâzımdır. Onun için, hattâ çocuklarımız zamanında bu neviden yazılara karşı ilgi göstermiyorlarsa, onlarda bu ilgiyi uyandırmak, bize düşen bir vazifedir. Hangi meslekten olursa olsun her insanın, güzel sanatlardan ve bu arada edebiyattan hoşlanması lâzımdır. Şayet çocuğumuz bu çeşit kitaplara lüzumundan fazla zaman ayırır ve bu yüzden okul çalışmalarını ihmal ederse o zaman kendisini ikaz etmemiz pek âlâ mümkündür.

Çocuklar ve gençler, muhtelif çağlarda, muhtelif okuma temayülleri gösterirler. Bazı memleketlerde ve bizde, hangi yaştaki çocukların hangi çeşit kitapları severek okuduklarını anlamak için birtakım araştırmalar yapılmıştır. Bu nevi araştırmalar faydalıdır. Bunlar, çocuklara kitap yazarlar veya onlar için kitap tedarik edenler için değerli ipuçları verirler. Bu araştırmalardan bazılarına göre, ilkokulun ilk sınıflarında bulunan çocuklar daha ziyade masallarla efsaneleri, tabiat ve hayvan hikâyelerini ve çocuk hayatını aksettiren kitap ve yazıları tercih ederler. Takriben dokuz yaşına kadar, kızlarla erkekler arasında bu bakımdan bir ayrılık dikkati çekmez. 9-10 yaşından itibaren erkeklerde sergüzeşt, kahramanlık ve seyahat hikâyelerine, ilmî yazılara daha bariz bir ilgi sezilir. Buna karşılık, kızlar bu çağda okul ve ev hayatıyla erkek ve kadın hayatını ilgilendiren kitap ve yazılardan hoşlanırlar. 13 yaşındaki erkeklerde makinelere, icatlara, tabiatla ilgili meraklı şeylere ait yazılar okumak hevesi başgösterir. Bu yaştaki kızlar ise, büyüklere mahsus uzun hikâyeleri, ev ve okul hayatını canlandıran kitapları, şiir ve dramları tercihe başlarlar. Fakat sanat değerini takdir, sanat için okumak temayülü ancak bülüğ çağında kendini gösterir.

VINCENT VAN GOGH

Suut Kemal YETKİN

Sanatı ile hayatını birbirinden ayırt etmeye imkân olmıyan Van Gogh, 30 Mart 1853 de Hollanda'nın Groot Zunder kasabasında dünyaya gelmiş, 27 Temmuz 1890 da Fransa'nın Auvers kasabasında bu dünyadan gitmiştir. Geliş gidiş sadece 37 yıl sürmüştür. Ama onun kısa süren, kısalığı nisbetinde derinleşen hayatı başlı başına bir dramdır. On iki yaşına kadar yalnızlık içinde tabiatla başbaşa geçen bir çocukluk, parlak olmıyan dört yıllık bir öğrenim, 16 yaşında hayata atılış, sırasıyle ilkin La Haye de, ve Bruxelles'de (30 Temmuz 1869), sonra Londra'da (Mayıs 1873), daha sonra da Paris'te (Mayıs 1875) Goupil sanat galerisinde satıcılık, müzeleri ziyaret, babası gibi rahip olma

isteğinin ağır basması (1877), bu maksatla Amsterdam üniversitesine giriş, başarısızlık, Etten'e baba evine dönüş, Borinage'da fakir maden işçileri yanında gönüllü vâizlik (1878), başarısızlık ve hastalık, tekrar Etten'e dönüş, ilk desenler (1879), sanat kabiliyetinin gelişmesi (1880), din hayatı ile sanat hayatı arasında başgösteren tereddütler, biri Londra'da (1873), öbürü Etten'de (1881) başından geçen karşılıksız kalmış iki aşk macerası, sonu gelmeyen geçim sıkıntıları, sanatta karar kılış, kısa süren ışıklı günler, ilk karanlık yağlı boyalar (1882), Nuenen 'deki atölyesinde hummalı çalışmalar (1883), natürmortlar, köylüler, dokumacılar, ilk defa yağlı boya tekniği ile kompozisyon problemini ele aldığı

Bununla beraber, çocuklar arasındaki ferdiyet farkı da okuma isteğinde büyük rol oynar. Aynı cinsten ve aynı yaşta bulunan çocukların ayrı ayrı okuma alâkalarına sahip oldukları sık sık göze çarpan bir vakiadır. Ayrıca, çocukların içinde yaşadıkları cemiyetin âdet ve ananelerinin de bu ilgileri üzerinde tesir yaptığı hatırdan çıkarılmamalıdır. Muhtelif memleketlerde yapılan araştırmaların aynı neticeleri vermemesinin bir sebebini de bunda aramak lâzımdır. Bu alanda en iyi miyar, çocuğumuzun okuma iştihasıdır. Bunu bir kere sezdikten sonra ona o istikamette en değerli kitapları sağlayabiliriz.

Bugün birçok eksik taraflarına rağmen, zengin bir çocuk kütüphanesine sahip bulunuyoruz. Bu bakımdan çocuk-

larımız bizlere nazaran daha mesut bir durumdadır.

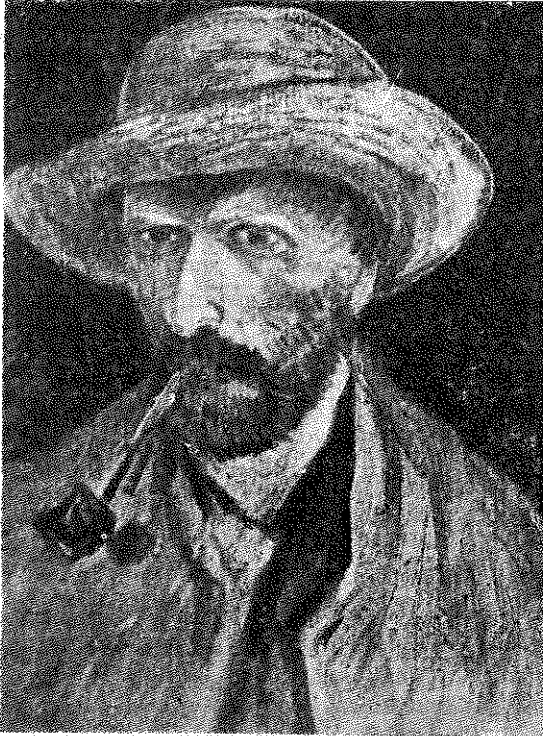
Bazı memleketlerde, muhtelif yaşlardaki çocukların okuyabilecekleri kitaplara ait listeler neşredilmiştir. O zaman, çocuklara kitap tedarik edeceklerin işi çok kolaylaşır. Bizde de bu alanda bazı adımlar atıldığını görüyoruz. Bu nevi listelerin hazırlanmasının fazla gecikmemesini temenni ederiz.

Çocuklara, kitaplarını koyabilecekleri küçük bir dolap veya etajer sağlamak kitap sevgisini beslemek bakımından olduğu gibi kitapların ömrünü uzatmak itibarıyla de faydalıdır. Bundan başka çocuklara bir defasında birkaç kitap almaktansa sırası gelince bir kitap hediye etmek daha teşvik edicidir.

Patates Yiyenler (Nisan-Mayıs 1885), Anvers akademisinde iki ay (Ocak-Şubat 1886), Paris, hareket, aydın renklere gidiş, Cormon'un atölyesine giriş (Haziran 1886), Pissarro, Degas, Seuart, Signac ve Lautrec ile tanışma (1887), Japon Estamplarının keşfi, paletin derece derece aydınlanması, üslup değişmesi (1887), iki yüzü aşan tablo; natürmortlar, kendi portreleri, Montmartre manzaraları, banliyö etüdleri, ev içleri. Lautrec'in tavsiyesi üzerine güney Fransa'da Arles şehrine ansızın hareket (20 Şubat 1888), Arles devresi (Şubat 1888—Mayıs 1889), kardeşi Theo ile uzun mektuplaşma, çiçekli yemiş bahçeleri, bahar ve gece manzaraları, ay çiçekleri, ilk buhran, Gauguin'le kavga, kendi eliyle kendi kulağını kesiş, hastahanedeki geçen iki ay, hastalığın ilerlemesi (Şubat 1889), Mart sonuna kadar Arles hastahanesinde geçen günler, kendi isteği üzerine Saint

Ebediliğin Eşiğinde.

Kendisi tarafından yapılan Portresi

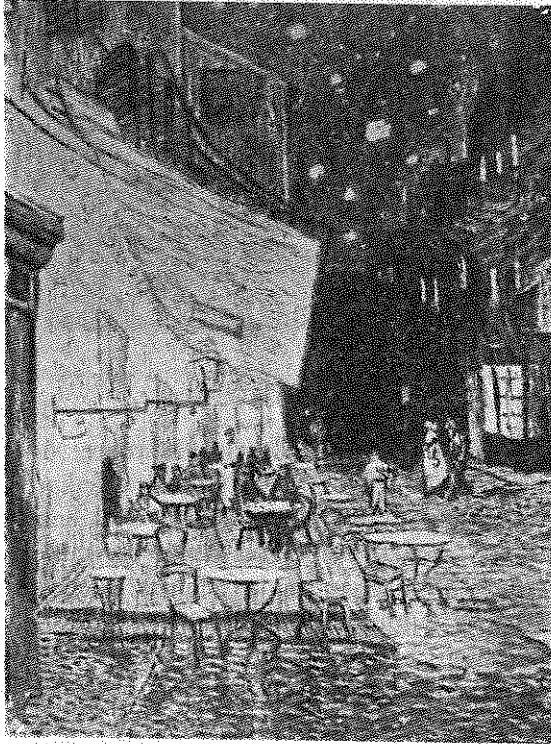
Remy deliler evine giriş, *Mercure de France* dergisinde eseri hakkında çıkan ilk makale (1890), sağlığında dört yüz franga satılan *La Vigne Rouge*, ilk tablo (Mart 1890), sanatında gelişme ve coşkunluk, hummalı bir çalışma, aralıksız yaratılan 150 tablo, bu arada serviler, ekinler, hastahane bahçeleri, portreler (1890); Auvers'e dönüş, bir kurşunla hayata son veriş (27 Temmuz 1890).

İşte şuursuz bir aziz gibi yaşadıkten sonra şuurlu bir deli gibi hayatına kıyan Vincent Van Gogh'un hayatı.

Onun temelli bir öğrenim ve eğitimden geçmeyen ve kuzeyin donuk, sisli ikliminde uyuklar görünen ürkek sanatının birkaç yıl içinde, renkten alevler saçarak bir yanar dağ gibi kaynamağa başlaması, hiç şüphesiz göz kamaştırıcı bir sanat mucizesidir. Bu tabiat üstü olayda çekilen sıkıntıların, derinleşen acı-

ların, varlığı kavriyan sarsıntıların, düşüp kalkmaların payları büyüktür.

Van Gogh'un Hollanda'da yaptığı karanlık, toprak renkli, toplum kaygıları taşıyan resimlerine bakarak, Fransa'da doğacak olan aydın renkleri, sinirli, kıvrak çizgileri, musikiye yaklaşan sanatı sezmek mümkün değildir. Ama bu kuzey devrinin toplumcu, karanlık renkli resimlerinde bile bir iç ışığın derinlerde titrediği, yaşama kaygılarının sanata zarar vermediği görülür. Van Gogh'un, tar-

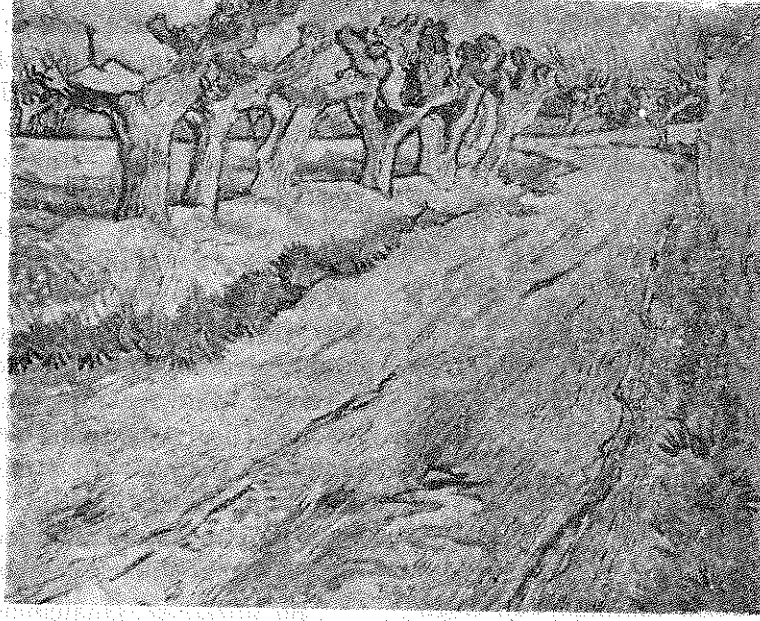
Gece vakti Kahve

lasında uğraşan, tezgâhı başında çalışan, fakir kulubesinde, patateslerini tevekkülle yiyen insanlara gösterdiği ilgi, kavramlaşmadığı, duygu olarak yaşadığı, renklere aktığı içindir ki, bilinmez bir ızdırabla kıvranan zeytin ağaçlarına, yıpranmış papuçlara veya içe bir rahmet gibi dökülen yıldızlara gösterdiği ilgi kadar bizi sarmaktadır.

Anvers, de Rubens'i ve Japon res-

samlarını, tanıyan Van Gogh'un paleti karanlıklardan sıyrılmaya, aydınlanmaya başlar, Paris'de Empresyonistlerin tesiriyle daha da açılır. Ama ressam Güney Fransa'ya gidip güneşe kavuşunca Paris devrinin gül ve leylâk renklerinden de uzaklaşır. Parlak, şiddetli renklere delicesine tutulur. Onun Arles'den Emile Bernard'a yazdığı mektuplar, veronez yeşilinin, açık yeşilin, bütün gamı ile sarının, portakaldan limon sarısına giden renklerin, prusya mavisinin, kırmızının, morun övgüsü ile doludur. Renklerin parlaklığına, onları tüpten çıktığı gibi tuvalin üzerine atacak kadar kendini kaptıran Van Gogh kelimenin tam mânasiyle bir renk delisidir. Ve renk içinde son nefesini vermiştir. Saf ve yüksek tonları hiçbir ressam onun kadar son noktasına götürmemiştir. Bu noktaya varış, değerlerin ifadesinden vazgeçmek demektir. Nitekim kardeşi Theo 'ya yazdığı bir mektupta: "değerleri ve rengi birlikte vermek imkânsız, aynı zamanda hem kutubta, hem ekvator da olamam" demekle bu vazgeçişe işaret eder. Değerler ortadan kalkınca bir renk coşkunluğu başlar. Onun fırıldaklar gibi dönen güneşleri, sıcaklığı insanın içine dolan ay çiçekleri, dalgalı ışık yolları arasında yuvarlak sarı yıldızlara doğru birer siyah alev halinde yükselen servileri, çiçekli bahçeleri, sarısı gözü ısıtan, mavisi ruha akan gece kahveleri, Auvers'deki evler, kendisinin ve baba Tanguy'nin portreleri birer renk bayramıdır. Van Gogh bilhassa sarı delisiydi. "Sarı ne güzeldir" dediği zaman içi titrerdi. Bu sözde, bir ressamın yalnız duyum özelliği değil, sarıyı güneşin rengi, sıcaklığın ve aydınlığın sembolü sayan bir adamın inancı gizlidir. Bunun içindir ki durmadan, yorulmadan yaptığı ay çiçekleri, mânaca basit natürmortları aşmaktadır. Onları Gotik rozarlara benzeten kendisidir.

Güney Fransa'nın kızgın güneşi altında renklerle haşır neşir olan Van Gogh için durmadan resim yapmak nefes al-

Ihtiyar Sögütler

mak gibi, ölmedikçe vazgeçilmeyen birşey olmuştu. O, fırçası ile içini döküyor, hafifliyordu. Ama her hafifleyişi yeni bir iç gerginlik takip ediyor ve yeni bir esere başlamak gerekiyordu. Onun daima aynı temalara dönmesi ve son iki yılında yüzlerce resim yapması bundandır. Umidini canlandıran *Ekinci*, ölümü canlandıran *Orakçı*, ocağı başında hülyalarına dalan *Ihtiyar kadını*, tahta sandalyası üzerinde ikiye bölünmüş bir halde gözlerini yumruklarıyla kapayarak ağhyan *Ihtiyar adam*, fakir bir sandalyada unutulmuş *pipo*, uçsuz bucaksız tarlalar üstünde kasırgalar taşıyan *gökler*, süzülüp uçan *kargalar* leitmotive gibi tekrarlanan temalardan birkaçıdır.

Van Gogh, içini yakan duyguları resim dili anlatmak için gördüğü şeyleri değiştirmekten, değiştirdiğini duyduğuna göre düzenlemekten çekinmedi. Nitekim bir mektubunda : "gözlerimin önündeki şeyleri olduğu gibi göstermeğe çalışmaktansa duyduğumu kuvvetle anlat-

mak için renkleri canımın istediği gibi kullanıyorum" demekle bu anlayışı çok açık olarak belirtir. Böylece fırçasıyla gök yeşile, ağaçlar kırmızıya bürünmüşüştür. Desen de renke uyarak derin bir ifade kudreti kazanmıştır. Daha doğrusu dalgalanan, kıvranan çizgiler renklerle kaynaşmıştır. Sükûnu, hareketsizliği hayal eden Ganguin'in aksine, içindeki çalkantıya uyan Van Gogh hareketli bir renk dünyasının ressamı olmuştur. Modern resmin bu Heraklidesinde herşey hareket halindedir. Tablolarda ağaçlar kıvrınmakta, dağlar birbirini aşmaktadır. Tarlalar ve kayalıklar dalgalara benzemekte, yıldızlar ve güneşler fırıldaklar gibi dönmektedir. Onun, tabiatı bütün varı yoğu ile kıvrandıran görüşünde sevinç ile acının çarpıntıları görülür. Hiç birşey ağaç kadar ruh hallerindeki değişiklikleri ifade edemez. Corot'nun ve Monet'nin ağaçları tamamiyle *lirik* 'di. Cézanne, ninkiler *epik* 'di. Van Gogh'la *dramatik* ağaçları karşımızda buluyoruz. Onun kavruk sögütlerinde, budaklı bükülmüş zeytin ağaç-

larında mistik alevler gibi yükselen ser-
vilerinde tek başına kalmış bir ruhun
istraplarını, isyanlarını görmemeğe im-
kân yoktur. Bu bakımdan "manzara bir
ruh halidir" sözünün gerçekliğini hiç bir
manzara Van Gogh'inkiler kadar isbat
edemez.

Bu hali onun portrelerinde de gö-
rürüz. Bu portreler görünüşü aşarak mo-
delin içine inmekte, bu içe kendi duy-
duklarını dökmektedir. Bütün bunlar
düşünceden çok duygulanmanın tabii bir
sonucudur. Böyle olduğu içindir ki mo-
dern resim üzerinde onun tesiri büyük
olmuştur. Onu yalnız *Fauvisme*'in değil
Expressionisme'in de bir öncüsü olarak
görebiliriz.

Hayatının son yıllarında Van Gogh'un
içinde yükselen rüzgâr, varlığını sar-
sacak kadar sertleşmiş, tablolarındaki
yıldızlı havaya acı, hırçın, ümitsiz birşey
dolmuş, iyimser günlerin ilham ettiği
Arles Kahnesi, *Yıldızlı Gece*, gibi eserlerinin
havasından eser kalmamış, ışıl ışıl yanan
geceler, gülümseyen evler, kaygısız ço-
cuklar ortadan kaybolmuştur. Onun elin-
den düşmeğe hazırlanan fırçasıyla bir
cüzamliya dönen zarif Auvers Belediye
binası, birbirine dolanmış ağırlaşan bu-
lutlarla uzayıp giden buğday tarlaları
arasında uçuşan kargalar, gittikçe kararan
bir ruh halinin son çirpinişleridir. Artık

her şey Van Gogh'da ümidin kalmadığını
haber vermektedir. Kulağını ustura ile
kesip atması onun toplum düzenine karşı
isyanını ifade ediyordu. Hayatına bir
kurşunla son vermesi de topyekûn hayata
karşı isyanını ifade etmektedir. Onun
"sefalet asla bitmeyecek" cümlesi kardeşi
Theo'nun kulağına fısıldadığı son söz
olmuştur.

En büyük ressamlarla boy ölçüşen
Van Gogh, tam bir anlayışsızlık içinde
eserini yarattı. Bazan Dostoyevski'nin ve
Kierkegaard'ın mektuplarını hatırlatan,
kardeşi Theo'ya yazdığı mektuplar, re-
simlerinin yanında yer alan bir âbide-
dir. Onun yalnız insanlık tarafı değil,
sanat tarafını da anlamak için bu tüken-
mez kaynağa eğilmek gerekir.

Bu *diyozizyak* sanatçının resmi nasıl
kendine dert edindiğini, duyduğunu şe-
killendirmek için nasıl savaşıncasına ça-
lıştığını, bu uğurda hayatına kadar her-
şeyi nasıl harcadığını, ölümünden sonra
üzerinde bulunan şu perişan notlardan
daha kesin olarak hiç bir insan sözü
belirtemez. "Ben bu işi için hayatımı teh-
likeye koydum, şuurum bu uğurda yarı
yarıya batıp gitti. Ama neylersin?"

Hiç şüphe yok Van Gogh, resim
sanatının ölümsüz temsilcilerinden biri-
dir. Eseri, bilinmez bir acı ile yanan,
dâussıla dolu bir kalbin renk ve çizgi
ile ifadesidir.

SANATKÂR TENKİDÇİ

Melâhat ÖZGÜ

Sanatkâr mıyız, bir idealimiz vardır. Yaratıcı mıyız, yeni bir eser vermek isteriz. Verdiğimiz eserin de alkışlanmasını bekleriz. Eserimiz artık dâvamız olur. Onu kabul ettirecek bütün yollar da açık görülür. Fakat işte karşımıza gene bir Rönesans devrinin portresi, gene bir Hollanda çığırının manzarası, empresyonist bir tablo çıkar. Hepsinin de dimdik durduğunu, bütün canlılıklarıyla yaşadıklarını görürüz. Bu tablolar yaşadıkça da, yeni sanatımız anlaşılmaz, yeni zevkimiz hakim olamaz gibi gelir bize. O halde ne yapmalı? Hepsini öldürmeli mi?

Bir kuzunun, tabiat içinde, yeşillikler arasında, gerçekte olduğu gibi otlaması, bir peri kızının sular içinden, ince çizgilerle karaya çıkması, bir yetim yavrunun bütün realitesi içinde acıklı boyun bükmesi, artık seyir edilemez, bu gerçek dünyanın kulak tırmalayıcı gürültüleri arasında, içli duygulu şiirler okunamaz olmuştur. Bunun için de işte bu türlü resim yapmış olan resamlara, bu türlü şiir yazmış olan şairlere gülmekten başka çare kalmıyor.

Aynı dâva, sahne sanatkârları için de bahis konusu oluyor : Herhangi bir eserin geçmişteki sahneye konuluşuna bakarak yeni genç rejisör : "Ne kadar da gülünç !" demiyor mu ? Şu veya bu rollerin, şu veya bu tarzda oynanmış olmasına "Ne kadar da zevksiz !" hükmünü vermiyor mu ? Ama sanatkâr olduğu için, onun bu hükümlerinin bir değeri oluyor, çünkü o, eskiye hücum ederken, hücumu haksız, hükümleri yanlış bile olsa, itiraf mahiyetini alıyor ve sırf kendini düşünerek, eski sanat hakkında verdiği hükümlerini daha da ağırlaştırıyor.

Bunun içindir ki, sanatkârlar tarafından sanat eserleri hakkında verilen hükümler, kendi şahıslarının, nesillerinin görüşlerini ve zamanlarının isteklerini belirtmesi bakımından çok değerli olmakla beraber, bunları ilmî yolda bir değerlendirme diye sayılmamalıdır ; çünkü hiç bir sanat, gerçekten, kendi uğruna kendinden bir öncekini yoketmek istemez. Sanatkâr, kendi devrine, kendi zevk ve görüşüne uygun bulmadığı için, önceki sanatkârların yolundan yürümek istemez ; aradığı ve bulduğu yolların da en doğrusu olduğuna inandığı için savaşıyor. İsyan etmesi, direnmesi, hep bundan ileri gelmektedir. Fakat onun bu halleri asla uzun sürmez. Zaten gerçek sanat eseri böyle hücumlarla korunmuş olmaz. O, kendi kendisini sessizce, içinde sakladığı kendi değeriyle savunur. Her şeyi öldürmekle işe başlayan *naturalizm* bile bir rüzgâr gibi geçmedi mi ? Ama sonunda, gene de, devirmeğe çalıştığı tanrılara tapmadı mı ? Hele Almanya'da, Goethe'nin şahsına bile kıydığı halde, onu göklere çıkaran gene aynı *naturalizm* olmadı mı ?

Güzel Sanatların hangi alanında olursak olalım, muhakkak olan şudur ki, yaratıcı olduk mu, tenkidçi olamıyoruz ; çünkü hükümlerimizde tek taraflı kalıyor, taraf tutuyoruz. Bunu itiraf etmemiz lâzım. Ama böyle olmamız da gene yaratıcılığımızın tabii sonucudur. Gerçi kendimizi tek taraflılıktan kurtarabilir, tarafsız olabiliriz ; o zaman da işte yaratıcılığımız bitmiş olur. Yaratıcılık devrimiz geçince, ancak o zaman, dünyaya nesnel bir gözle bakabiliyoruz, dünya ile aramızda nesnel bir bağ kurabiliyo-

ruz. Kuvvetli yaratıcılık, tek taraflı olmadan düşünilemiyor. Sanatkârın elini emin bir şekilde yürüten, onun öznel inancıdır.

Başkalarının sanatını anlayan, başkalarının eserlerine kolayca girebilen, sanat dostlarının görüşlerini iyice görebilen sanatkâr, farkında olmadan en zinde kuvvetlerini kaybeder. Bunun içindir ki gerçek sanatkârlar, kendilerini kaybetmek istemiyen yaratıcılar, tek taraflı kalmırlar. Yaratırken durmadan; "Bunu şöyle de yapabilirdim", "bu öyle de olabilirdi", "filân olsaydı bunu böyle yapardı" diye düşünmemelidirler, yoksa şahsî hürriyetlerini sınırlandırmış, sanattaki alın yazılarını önceden silmiş olurlar. Gerçek sanatkâr, yaratıcılığı sırasında, üzerinde yürüyeceği ancak bir yolun bulunduğu-

nu, erişmek istediği "mutlak" ı ancak bu yolda sezdiğini, bunun için de bu yolun en doğru yol olduğunu söyleyecek ve sanatın çeşitli yollarından, hangisini tutarsa tutsun, gene aynı hedefe varacağını düşünmeyecektir. O, başkalarının gözü ile değil, ancak kendi gözü ile görecektir, yoksa hiç farkında olmadan tesir altında kalır. Bunun için de: "Sanatkârların, sanatkârlar hakkında verdikleri hükümler nesnel değildir" sözü onları incitmemeli.

Sanatkâr, sanatkâr olduğu için, sanat yolunda ancak kendi görüş, sezgi ve inancını savunur.

Sanatkâr, sanatkâr olduğu için, eserlerin değerlendirilmesi işini nesnel ölçülerle tartmasını bilen tenkidcilere bırakır.

DONMUŞ DALLARDA ÇİÇEK

İyidir beraber olmamız
Yaklaşmış, değişik.
Duyulur çevrenin gürültüsünde
Issız
Bizde bir şey eksik.

Belki de bir şey fazla, yıllarca bilmedik
Çökmüş birdenbire ağır;
Bir kırık gülüşte
Yitik
Ümitsiz hatırlanır.

Bulmak gibi tıpkı
Karlar altında kayıp uzanırken ova
Yolu kendiliğinden.
Donmuş dallar esen ılık rüzgâra
Çiçek açar çekingen.

Aldanarak, unutmuş
Senin yolun ayrı, benimki ayrı
Az sonra ikimiz de yalnız.
Kısa bir zaman için, saat beş suları
İyidir beraber olmamız.

Behçet NECATİGİL

SALZBURG FESTİVALİ

Nermin ABADAN

Paris, Londra, Roma, Viyana gibi daimî sanat merkezlerinin esası faaliyet devresi mutad olduğu veçhile sonbahar ve kış aylarıdır. Ancak büyük çoğunluğu hümanist ve klâsik bir eğitimle yetişmiş olan Avrupalıların yaz nimetleriyle birlikte sanat hareketlerinden uzak kalmak istemeyecekleri aşîkârdır. Bu sebeple müzik ve güzel sanatlar alanındaki yaratıcı hamleleriyle temayüz etmiş olan Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere gibi memleketlerde her yaz sanat festivalleri tertiplenmektedir. Bunlardan en şöhretlileri İskoçya'nın başkenti Edinburgh ile Avusturya'nın tarihî şehri Salzburg'da tertiplenen festivallerdir. Edinburgh festivalinde ağırlık noktasını daha çok sahne eserleri teşkil ettiği halde Salzburg'da ön plânda yer alan unsur klâsik ve modern müzik eserleridir. Bunun bir sebebi de Salzburg'un, dünya müzik âleminde müstesna değeri olan Mozart'ı yetiştirmiş olmasıdır.

Aşağı yukarı bin sene öncesinden beri Avusturya başpiskoposluğunun merkezi sıfatıyla siyasi sahnede önemli bir mevki işgal etmiş olan Salzburg şehri Orta ve Yeni çağlar boyunca Avrupa'da karşılaşan din ve siyaset gelişiminin tesirlerini kendi bünyesinde taşımaktadır. Salzach nehrinin ortadan bölüdüğü şehrin en hâkim tepesini süsleyen muazzam kale, feodalite rejiminin mümeyyiz vasfı sayılan bağımsız siyasi otoriteyi temsil etmektedir. Buna karşılık Salzburg'un kalbi sayılan Mirabelle meydanındaki başpiskoposluk sarayı ve her biri en ünlü sanatkar ve ressamlar tarafından süslenmiş olan çeşitli kiliseler, dini otoritenin kudret ve nüfuzunun sembolleridir. Salzburg başpiskoposluğunun siyasi rolü gerçekten çok büyüktü. Bu makamı işgal etmiş olan şahsiyetler vaktile Roma-Cermen imparatorluğu tacının kime giydirileceğini tayin hususunda en kuvvetli rey sahibi idiler.

Aslında Salzburg şehri, Almanya ile Roma arasında siyasi bir köprü vazifesi görürken, Latin ve Cermen kültürlerinin kuvvetli bir sentezini de yaratmıştır. Viyana ve civarının asırlardan beri müzik başkenti vasfını muhafaza etmesinin bellibaşlı sebebi Kuzey Avrupa'nın bir türlü akli hüviyetinden sıyrılamayan duygu âlemini Akdenizin yumuşak, hayatiyet dolu zihniyetle

tâdil edip ruh ve maddeyi uygun bir muvazeneyle kavuşturmuş olmasıdır.

Mozart'da şahikasına erişen bu dünya anlayışı sayesinde, Rokoko devrinin realiteden uzak sunî yaşayış tarzının altında insan tabiatının neşe ve keder arasında yer değiştiren ruh hâletini ne kadar canlı bir şekilde duyuyoruz.

Gerçekten de Mozart'ın ölmez eserleri Salzburg'da en ünlü artistlerin yardımı ile birbirinden güzel dekorlar ortasında temsil edilmektedir. Çok genç yaşta ölen büyük sanatkarın oda müziği eserleri aslında bir konservatuvar vazifesini gören Mozarteum'da verilmektedir. "Cosi fan tutte" gibi opera eserleri ise bundan hemen hemen iki yüz yıl önce sahneye ilk konuldukları yerde, yani başpiskoposluk sarayının kapalı tiyatro salonu veya havalanın müsaadesi nispetinde aynı binanın avlusunda temsil edilmektedir.

Ancak Salzburg festivallerinde Mozart gibi klâsik müzik üstadlarının yanı sıra modern opera eserlerine de yer verilmektedir. Festival komitesi her yıl yeni bir opera eserinin dünyaya tanıtmakla modern sanat âlemine de bir hizmette bulunmağı şiar edinmiştir. Bu yaz ilk defa oynamak fırsatına kavuşan eser İsviçreli bestekâr Liebmann'ın "Penelope" adlı operası olmuştur. Kadim Yunan edebiyatının unutulmaz kahramanı Odysseus'un karısı Penelope yirmi yıl boyunca yalıp usanmadan kocasının avdetini sadakatle beklemiştir. Bu, sözü geçen operanın ilham kaynağı olmuştur. Ancak Liebmann'ın eserindeki yenilik bu klâsik temanın yanbaşımda-sahnede çift platform kullanmak suretile-bir modern Penelope problemini yaratmış olmasıdır. Bu modern Penelope ikinci dünya harbinde Rusya'da esir düşen bir asker karısıdır. Opera'nın vazetmiş olduğu fikri problem bu noktada düğümlenmektedir. Zira Liebmann'ın gayet maharetle, düalist bir metod tatbik ederek idealizm ile realizm arasındaki ezeli çatışma bu eserde bir kerre daha olanca canlılığıyla gözlere çarpmaktadır.

Odysseus'u bekleyen Penelope, etrafındaki talipleri ırkütmele maksadile gündüz dokumakta olduğu gelinlik kumaşını geceleri tekrar sökmektedir. Çünkü hâdisenin cereyan ettiği saha bir masal âlemidir. Onun yirmi yıllık bir intizardan

NELERDEN SONRA

Oktay AKBAL

Nelerden nelerden sonra yeniden o semte döndü. İlkın hiçbir şey değişmemiş gibiydi. Hep aynı tramvaylar, ağaçlar, insanlar. Yalnız evler, apartmanlar çoğalmış. Caddeye ışıkları yer yer düşen büyük mağazalar açılmış. Bu asfalt cadde yıllarca önce oturdukları o küçük eve giderdi. Karşılarında kapalı bir durak yeri vardı. Küçük balkonları caddenin üstündeydi. Minder serer otururlardı. Göz alabildiğine iki yöne doğru uzanan rayları görürlerdi. Gece içinde tramvaylar birbiri ardına kayıp geçerdi. Tuhaf bir ses bırakırlardı ardlarısına. Karşı semtin tramvayları da karanlıkta bir yanar bir sönerdi. Gece yarısına doğru şehre çöken durgun sessizlik, terk edilmişlik içinde bulvarı, gelip geçen sarhoşları, aşıkları, aceleci otomobilleri seyretmekten hoşlanırlardı. Annesi erkenden yatardı. O geceye karşı balkonda hayal kurar, kendini dinlerdi. Gelmiş, geleceği düşünürdü. Geçmiş o kadar yakındı ki! Bir yıl olmuştu babası öleli. Bu ufak evin üst katına yeni taşınmışlardı. O kocamen evden sonra bu iki oda nasıl dar, sıkıntılı, bunaltıcı gelmişti onlara. Evin çevresi boştu. Karşıda bir bakkal

vardı. Okul dönüşü uğrayıp, eve gereken şeyleri almak onun işiydi. Sıcak yaz gecelerinde ana oğul küçük balkonlarındaki minderin üstüne oturur kavunlarını peynir ekmeklerini yerlerdi. Bazan alt kattaki kiracılarla bir patırdı kopardı. Emekli komiserin karısını dövdüğünü anlarırdı. Sesler, şakırtılar, bağışmalar yükselir. Birkaç kişi kapı önüne yaklaşır, uzaklaşırdı. İçlerini bir heyecan, bir telâş alırdı. Başlarına bir şey gelecekmiş gibi ürkerlerdi. Kapılarını kilitler, ışığı hemen söndürürlerdi. Yalnızdılar, bir başlarına idiler şu koskoca yer yüzünde. Balkona çıkarlar, hayallerini, umutlarını akşam serinliğine karşı sanki inadına yaşatmak isterlerdi. Bir balkonları vardı ellerinde, içe bir genişlik veren, hayata renk, anlam katan.

Balkon da yerindeydi, ev de. Ama sağına soluna öylesine iri apartmanlar yapılmıştı ki, vaktiyle sonsuzluğa bakar gibi görülen balkon şimdi adeta yerle bir oluvermişti. Apartman balkonları onun tepesinden bakıyordu gururla. Gene de o balkonda bir gölge vardı. Biri sigara içiyordu alçak bir iskemle üstünde. Kimbilir

sonra Odysseus'a kavuşması da yine bu efsaneli atmosferin icabıdır. Fakat realite değişik bir manzara arz etmektedir. Yirminci asrın gerçekleri ve tazyiki karşısında saf ideallere karşı olan bağlantı ve sadakat duyguları çökmeğe mahkûmdur. İşte bu sebeptendir ki operanın son sahnesinde iki ayrı platformda cereyan eden hâdiseler tam bir tezat atmosferi içinde, insanoglunun kendisine rehberlik etmesini arzuladığı ideallerle, katı realiteyi karşılaştırmakla sona ermektedir.

Salzburg festivalinin en önemli özelliklerinden birisi her de, yıl "Jederman" (Herkes) adı dinî bir temsilin en büyük kilise, yani Dom önündeki meydana açık havada tekrarlanmasıdır. "Zengin adamın ölümü" diye adlandırılan bu piyes Avusturya'nın yirminci asrda yaşamış en ünlü ediblerinden Hugo von Hoffmansthal tarafından manzum olarak kaleme alınmıştır. İşin en dikkate değer tarafı müellifinin yahudi olmasına rağmen hristiyan dininin temel felsefesi sayılan edebî hayat, tövbe ve istifar mefhumlarına görülmemiş bir kudret ve vuzuh kazandırmış olmasıdır. Eserin, yeni çağlara hâkim materyalist, paradan

başka mabud tanımayan, zevk ve safahat düşkünlü insanlığı bir lâhza olsun gaffet uykusundan uyardırıp mânevî değerlere doğru yöneltmek için yazılmış olduğu muhakkaktır. Müellifin hristiyan Akidesine olan aşırı bağlılığı üniversal değerini zedeler gibidir, yalnız geniş müsamahalı bir zihniyet bu vehmin üstüne yükselebilir.

Festival programı gereğince tertiplenen sergiler de dikkati çekmektedir. Bu yaz Makart'ın eserleri teşhir edilmiştir. Bu ressam bir zamanlar bütün Aavrupa'yı vecd içinde bıraktığı halde sonraları tamamen unutulmuştu. Salzburg festivalinde bu mevzuun yeniden aktüel değer kazanması şu sebepten ileri geliyor : Makart sergisinin özelliği seyirciye yeni bir sanat ekolü sunmaktan ziyade Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun en parlak devrinin sosyolojik tahlilini fırça ile tesbit etmesinde toplanıyor.

Salzburg, tarihi ve estetik hüviyetiyle insanlık kültür ve cehdinin yüzyıllar üstünden yükselen ihtişamlı bir âbidesi olmak sırrını bugün de muhafaza etmektedir, bundan sonra da edeceğe benziyor.

onun da hayalleri niceydi. Şuralarda çeşme içinde bir de çeşme olacaktı. Önü daima çamurlu bir çeşme. Küçük çocuklar, kızlar, kadınlar, erkekler ellerinde tenekeler, kovalarla dizilirdi. Bir gü-rültüdür giderdi. Tenekeler devrilir, kovalar çarpardı birbirine. Bazı çocuklar dolu tenekeleri mahsuz devirir kaçarlardı, küçüklere çelme takar düşürürlerdi, kovalara toprak ,taş atarlardı. Çeşmeden bir kova su doldurabilmek bayağı cesaret işiydi. Bir kaç adım atıp o sokağa girdi. Eski-si gibiydi çeşmenin önü, çamur içinde. İncecik su birikintileri sokak boyunca uzanıyordu. Üç beş perişan insan kovalarını dolduruyordu. Sessiz, acelesiz... Caddeye döndü tekrar. Bir sigara yaktı, ağır ağır yürüdü. Akşamın ilk loşluğu koyuluğunu artırıyordu. Sanki aradan hiç zaman geçmemişti. Gene öyle bir on beş yıl önceki akşam üstüydü. Bahçe sinemalarının afişleri tram-vay caddesine karşılıklı sıralanmıştı. Gene hep o arap filimleri vardı. Kahvelerde radyolar o bildik alaturka şarkıları, halk havalarını çalıyordu. Safiye'nin, Münür'un o hiç eskimiyen, yıpran-mayan sesleri.

İşte dönüşün civcivli saatiydi. Tramvaylar dolu dolu geçiyorlardı. Hiçbir şey düşünmek istemeden yürüdü. Ağaclar yolun sonunda bitiyordu. Buradan sonra yol sur dışına çıkardı. Sur dibinde kavun karpuz sergileri vardı. Mumları bir karpuzun üzerine dikerlerdi. Çok severdi eskiden karpuz sergilerini. Geceleri evden gizlice çıkıp, tuhaf bir ürkeklikle içi titriyerek buraya kadar gelirdi. Tramvay durağında durur, uzaktan bu titreyen ışık altında boyuna kıpır diyen, renkten renge geçen karpuzları, satıcıyı, akşam müş-terilerini seyrederdi. Bazıları hemen oracıkta karpuzu parçalar, ellerine aldıkları kırmızı dilim-leri ısıra ısıra sur dışına çıkarlardı. Gene öyleydi burası. Sergilerde hiç bir değişme yoktu. Yalnız kapalı bir durak yapılmıştı. Orada birkaç dakika durdu. İki tramvay geldi, yolcularını aldı gitti. Tramvaylar da, yollar da tenhalanıyordu artık. Aynı yoldan geri döndü. Caddenin bir yanında eskiden mahalle takımlarının top oynadıkları bir futbol sahası vardı. Gelir, bir yanda durur, kaleye çekilen şutları seyrederdi. Bazan pazarları renkli formalar giyinmiş takımlar heyecanlı maç- lar yaparlardı. Etraf tıklım tıklım dolardı. O da gider bir kalenin arkasında dururdu. Saha es-kişi gibiydi. Yalnız bir kenara tahtadan bir tri-bün yapılmıştı. Karanlık akşamın içinde kaleler boş, yapılmaz. O zamandan bu yana bu ka-lelere kimbilir kaç yüzlerce, binlerce defa şut çekildi, gol atıldı! O günlerde top peşinde ter-leyip koşan delikanlılar ne oldu? Belki de onlar şimdi şu kahvede tavla oynayan, veya masaya dirseğini dayayıp düşünceye dalan, görmüş ge-

çirmiş, işini bitirmiş, evli barklı, hayattan bezmiş insanlar... Futbol sahasından o masa başına kadar geçtikleri yol çağımızın bir destanı ola-bilir. Her adım başında yeni bir kişilik kazanıp, eski kişiliklerini bir daha bulamamasıya yitire yitire...

Kahvenin radyosu eski bir tangoyu çalıyordu. Plâğı tanıdı. Kalın sesli bir kadın Suna'yı söy-lüyordu. 'Karanlık, bak etrafımı aldı'. Ses yıl-ların gerisinden gelir gibi uzak ve bitkindi. Kim-bilir kaç bininci defa dönüyordu plâk, o kalın sesli kadın kaç bininci defa aynı duyguları yaşı-yordu. Bir masaya çöktü, bir gazoz içti. Gece yolcuları azaldıkça azaldı. Tramvaylar seyrek-leşti. Otomobillerin koşuları hızlandı. Hep o plâkdı kafasında dönen boyuna: 'Düştüm, şimdi ben aşkın o zalim korkusuna'. Bu şarkıyı gene bu semtte kaç defa dinlemişti. Çocuktan daha. Anlamıyordu sözlerdeki anlamı. Ezbere söyli-yordu. Kelimeler birer kalıptı sade. İçi bomboş. Bazı şeylerin anlamını duymak ancak çok zaman sonra mümkünmüş demek. Şu şarkıyı bile, şu basit, şu değersiz sözleri bile... Şimdi kendisi için yabancı bir yerden farksız olan şu semtin ortasında gerçeği bir daha yaşadı. Karanlık almıştı etrafını, aşklar yitip gitmişti. Bir de Suna vardı o yitiklerin içinde. Aştan habersiz çağ-larının insanı. Bir kere bayram yerine gitmişlerdi. Kız annesiyle beraberdi. O da arkalarına takıl-mıştı. Uzun örgülüydü saçları. Evlerinin arka-sında sokakta otururlardı. Kulube denebilecek bir evde. Bababası gemiciydi, ayda bir gelirdi. Suna çeşmeden su taşırdı boyuna. Ara sıra ma-halle çocuklarıyla sek sek, top oynardı. Hiç ko-nuşmamışlardı. Pencereden seyrederdi onu. Ba-kışlılardı bazan. Haşarı erkek çocuklar Suna'nın karşısına geçer en bayağı şekliyle Suna tango-sunu hep bir ağızdan söylerlerdi. Taşa tutardı hepsini. Küfür eder, kovalardı. Ama ona karşı başkaydı, bakar bakmaz kızarırdı, eğerdi başını önüne. O gün bayram yeri yağmurluydu. Her taraf çamur içindeydi. Dönme dolaplar, salıncaklar renk renk elbiseler giyinmiş çocukların cen-netiydi. Suna ile annesi küçük dükkânlardan birinde oynayan kukla tiyatrosuna beşer kuruş verip girmişlerdi. O da arkalarından...

Birden gece içinde o tiyatroyu aramak iş-tedi, kalktı. Karanlık yollardan geçti. Bayram yerinin kurulduğu meydanı buldu. Soluk sokak fenerlerinin ışıkları altında kederli bir görünüşü vardı. On beş yıl önce nasılsa öyleydi. Bayram-yeri gene her yıl burada kuruluyor olmalıydı. Salıncaklar uçuyor, kukla tiyatroları işliyordu. Dar, uzunlamasına bir dükkânda ydi kukla tiyatrosu. Bayram günlerinden başka zamanlarda ne işe yarardı dükkân acaba? Belki de kahveydi, ya da

hallaç dükkânı. Dükkânların kepenkleri inikti hep. Bilmedi hangisi olduğunu. Bir fener dibinde durdu. İnsansız, boş, kedilerin dolıştığı kaldırımlara baktı. Sanki ortalık kalabalıktı. Bayram yerinin coşkunluğu bir hayal anı süresinde yeniden kurulmuştu. Yıllarca öncenin çocukları, yıllarca önceki bir zaman parçasının içinde yeniden dirilmişlerdi. Yıllarca öncenin şarkıları gramofonlarda çalınıyordu. Taşkın bir kalabalık sokak aralarından meydana boşanıyordu. Suna, şarkının ve hayatın o silinmez kişisi, kalabalığın içindeydi. Ardi sıra yürüyen bir çocuk gördü birden. Mahzun, sessiz, düzgün giyimli bir çocuk. Golf pantolon giymişti, dar bir ceket. Cebinde bayram harçlığı. Rüyada imiş gibi incecik, sarışın bir kızı kovalayan bir hayal insandı. Kuklaci dükkânının kalabalığı arasındaydılar. Sahnede kuklalar döğüşüyorlardı. Millet kahkahadan kırılıyordu. Suna iki adım önündeydi. Başını geriye çevirip bakıyordu arada. İğrenç seslerden, şakırtılardan, küfürlerden, çingirak zili, düdük şakırtılarından kaba bir duvar etraflarını almıştı. Boyuna daralan bir duvardı bu. Yapışkan, pis. Kalabalık sıkıştırdıkça o da Suna'ya yaklaşıyordu. Öyleki yanyanaydılar artık. Kimsenin kimseden haberi yoktu zaten. Kuklaci dükkânındaki insanlar kuklaların yapma, hayali, ama belki de insanlarınkinden daha anlamlı, daha gerçek dünyasındaydılar. Suna'nın parmakları parmaklarına değmişti. Kulaklarına o şarkının parçaları gelmişti: 'Baktıkça deli olurum...' Ne inceydi parmakları! İççeydi elleri. Birden sesler, gürültüler,

kaba gülüşler bir masal, görünüşü almıştı. İnsanlar bu masalın kişileri oluverdi. Filimlerde olurdu bazan böyle şeyler. Bir an boyunca iki insan yaşanmamış gerçekleri seyrediyorlardı kendi içlerinde. Bir itme oldu, kız ötede kaldı, o akıntıya kapıldı kapıyı buldu. Rüya parçalanmıştı. Artık şarkılarda, kuklalarda, insanlarda, seslerde, hayatta var olan şeylere has olan bir geçicilik, bir adilik, bir çirkinlik vardı.

Hep böyle çirkinlikler içinde yaşadı. Yalnız atılmış, istiyerek hatalı yapılmış bir sürü deneyimin sonucu idi hayatı. Boyuna yitirilen dostluklar, aşklar, rüyalar, mutluluklar. Bildik, tanıdık, yakın sandığı nice kişilerin, nesnelere, olayların günün birinde kendine düşman olduklarını gördü. Bu semt de ona karşıydı. Dost bellediği bir düşmanydı, ışıklarıyla gece hayatını yaşayan, yeni bir serüvene, yeni bir kişilikle çıkmaya hazırlanan, anısız, hafızasız, duygusuz evleri, caddeleleri, insanları seyretti. Onun için yabancı, keşfedilmedik bir ülkeydi burası. En küçük bir ilgisi yoktu onunla. Selâmını alan, ne de ona bir merhaba diyen vardı. Boşunaydı aradığı, bulmak istediği şeyler. Neler, neler olmuştu, geçip giden günler bildik bilmedik ne varsa alıp götürmüştü. Kişi, nesnelere, sokaklarda, insanlarda olduğu gibi, anılarda da hiçbir şey aramamalıydı. Tek gerçek, içinde olduğu anı yaşamaktı. Bundan başka ne varsa ona aykırıydı. Yalandı, yitip giden ne varsa. Duyar duymaz unutulmuş bir çocukluk masalıydı.

Tiyatro :

TANRIDAĞI ZİYAFETİ

Lûtfi Ay

Yeni tiyatro mevsimi, Ankara'da, Devlet Tiyatrosu'nun Büyük ve Küçük tiyatro sahnelerinde, ekimin ilk haftasında, perdelerini tekrar açmalarıyla başladı. Şu satırları yazdığımız sırada, sahneye konulmuş iki yeni eser, Küçük Tiyatro'da *Tanrıdağı Ziyafeti*, Büyük Tiyatroda'da da *Keçiler Adası* muvaffakiyetle temsil edilmektedir.

yıllardanberi aşınası olduğumuz, sevdiğimiz bir yazarın imzasını taşımaktadır: Reşat Nuri Gültekin.

Reşat Nuri Güntekin'in eserleri, bilhasa tiyatro eserleri, daima ilgi ile karşılanmıştır. Bunun sebebi yazarın roman sahasında kazanmış olduğu şöhret kadar, modern tiyatromuzun kuruluşundanberi sahnemize hizmet etmiş, buhranlı devir-

"Tanrıdağı Ziyafeti,, üden bir Sahne

Bu yazımızda Küçük Tiyatro'daki *Tanrıdağı Ziyafeti*'nden söz edeceğiz; çünkü temsilleri daha evvel başlamış olduğu gibi, mevsimin de ilk telif piyesidir ve

lerinde onu yalnız bırakmamış, Edebi Heyetlerinde birçok defa vazife almış, onu hemen daima başarılı eserlerle beslemiş olmasında da arayabiliriz. Gerçek-

ten de Reşat Nuri Güntekin, bugün yeni yeni gelişmekte olan tiyatromuzu, geçirdiği istihaleler içinde adım adım tákibetmek suretiyle, en iyi tanıyan, onun maddi ve manevî imkânlarını, kaynaklarını en iyi bilen birkaç insandan biridir.

Tiyatroyu, tiyatromuzu bu kadar iyi bilen bir yazarın, son senelerde sadece romanlarını piyes haline getirmekle yetinmesine üzülyorduk. İstiyorduk ki Reşat Nuri, cemiyetimizin bir meselesini, hayatımızın bir cephesini sırf tiyatro için düşünsün ve bu düşüncenin meyvasını sahnemize çıkarsın. *Tarıdağı Ziyafeti* bu temennimizin gerçekleşmiş güzel bir örneğidir.

*

Devlet Tiyatrosu dergisinde, eseri için yazdığı bir tanıtma yazısında, müellif diyor ki :

"Piyesim bütün dünyanın aktüalitesi denebilececek bir konu üzerine yazılmış, hafif bir hiciv komedisi olmaya çalışmıştır.

"Son yarım yüzyılda dünyamızın bütün köşe bucaklarına, elektrik ampulu ve aspirine beraber, bir takım fikirler de gitmiştir: bağımsızlık fikri, hürriyet, demokrasi v.s. fikirleri. Pasifiğin bilmem hangi adasındaki, başına renkli kuş kanatlarından sorguç takarak, ayağına ağaç yapraklarından don yigerek dolaşan yerli, bu heyecanlarda meselâ Almanya'nın Almanı ile hemen hemen ideal ve ideoloji arkadaşlarıdır. Bu sebepten birçok yerlerde bildiğimiz buhranlar, savaşlar... Mamut ölümleri gibi kelle kulak yerinde, fakat içleri çürüyüp kav haline girmiş koca eski zaman devletleri, komandos metotları ile çalışan bir avuç uyanık yeni zaman adamlarının sıkı bir vuruşu ile iskambil kuleleri gibi çöküp yıkılıyorlar. Yerlerine birkaç saatte yepyeni bir hürriyet ve demokrasi cumhuriyeti. Fakat sonrası! İşte asıl mesele bundadır. Eskinin hiç değilse pasif bir mukavemeti olacaktır. Sonra her inkılâb az çok bir zaman ister.

"O bir avuç ateş ve iyi niyet dolu adam yıkmakta müttetikirler, fakat yapmakta elbette

farklı fikirleri olacaktır. Bunun neticesi, o bir avuç insandan ilk önce bir oligarşi çıkıyor, derken o bünye bir yerinden baş veriyor: diktatörlük. Adeta matematik bir fatalite ile her yerde aynı sonucu veren bir matematik problemi. Bir problemin Çin'de başka türlü, cezair'de başka türlü halledilmesine imkân var mıdır?..

"...Diktatörlük hemen her yerde en ateşli ve iyi insanlarla bir kahramanlık esatiri gibi başlar. Fakat belediyecilerin dediği gibi "mütesaviyülfesad" bir maddedir, iyi başlar, fena biter. Bünyesi zamanla bir nevi kurd yapan bir ağç."

Bu satırlar bize *Tarıdağı Ziyafeti*'nin ele aldığı konyu açıkça anlattığı gibi, eserin kahramanı olan Diktatör'ün, muayyen bazı inkılâbları gerçekleştirdikten sonra karşılaştığı "iç buhran"ın anahtarını da vermektedir. Yetiştirdiği "demokrasi ağacı"nın kendi kendine peyda ettiği kurdlarla nasıl kemirildiğini ve nasıl bir "diktatorya" halini alıvermiş olduğunu gören, yarımın ne olacağını acı acı düşünen temiz yürekli, ileri görüşlü, vatanperver bir diktatörün dramıdır bu.

*

Bu diktatör, etrafını çeviren o "kurd"lara bir ders vermek, geleceğin neler doğurabileceğini anlatmak istiyor. Çok partili bir rejime geçişin ilk denemesini, serbest seçimle yapmaya kalkıyor ve bu seçim gününü, iktidarı elinde tutan hükümet ve parti adamlarıyla beraber, hepsini idare mekanizmasının başından çekerek, *Tarıdağı*'nda, yabanördeği avıyla geçirmeye karar veriyor.

Bu av partisinin akşamı, *Tarıdağı*'ndaki eski hükümdarlar köşkünde hazırlanan ziyafet sofrasında, seçimlerin neticesi alınmaya başlıyor... İlk telgraf lar iktidarın elden gitmekte olduğunu, sonrakiler ise büsbütün gittiğini, daha kötüsü, bir kuvvet darbesi ihtimaline karşı, seçimleri kazanan muhalefet liderinin, *Tarıdağı*'ndaki Diktatörle arkadaşlarını zararsız hale getirmek için askeri kuv-

vet göndermekte olduğunu haber vermektedir. İşte panik de o zaman başlıyor. Başvekil ile nazırlarından parti başkanına, dalkavuk mebusa varıncıya kadar hepsi inkılâb adamı olmak iddialarını, şeflerine, rejimine ve ideolojisine bağlılık gösterişlerini, birer maske gibi, sıyırıp atmışlar, can kaygısına yarın endişesine düşmüşlerdir. Birer birer şefin etrafından sıvışmaya hazırlanmaktadırlar.

Fakat bütün bu olup bitenler, o seçim, seçimi kazanan muhalefet partisi liderinin Tanrıdağı'na yürüyüşü, hepsi, hepsi Diktatör'ün kurnazca tertiplemediği bir oyundur. Son dakikada sahneye giren muhalefet şefi, eski inkılâb arkadaşı general İlhan'la Diktatör kucaklaşıyorlar. Şeflerini bırakıp kaçmaya hazırlanan hükûmet erkânı, partinin en sadık adamları, mebuslar hayretlerinden dona kalıyorlar. İplikleri pazara çıkmıştır, süklüm püklüm af dilemiye çalışıyorlar. Gene en akıllıları Başvekil'dir, istifa etmek istiyor. O zaman Diktatör, filozofça onlara diyor ki :

— “Neden? Hele bak! Şakaya kızılır mı? Ben sizin ne olduğunuzu bu gece mi öğreniyorum? Ben diktatörüm. Sizden vazgeçebilir miyim? Sizin yerinize gelenler başka türlü mü yapacaklar? Yarın bununla (barıştığı general Erhan'la) tekrar bozuşabilirim. Fakat sizlersiz yaşamam kabil mi? Siz benim kanımın içindesiniz. Bilmem nasıl anlatmalı, bazı ağaçların kurtları gibi sizi de, beni de bu müessesenin bünyesi yarattı... Haydi, surat asmayın bana... Bu gece bir komedyayı oynadık, dedim. Yanlış. Bu sadece bir provadır. Ergeç başımıza gelecek şeyin provası... Bu zavallı memleketin bir gün nihayet uyanmasından ümit kesmemek lâzım... Haydi şimdi sofraya...”

*

Görülüyor ki Reşat Nuri Güntekin bu defa bize bir fikir eseri, hemen hemen üniversal bir konu üzerine sosyal ve politik bir hiciv komedisi vermiştir.

Tanrıdağı Zıvafeti'nin vakası Orta

Asya'da geçiyor. Ama dünyanın bu çeşit inkılâblar yapmış her memleketinde de geçebilirdi. Nitekim, Orta Asya dekoru içine, tipleri arasına nakledilmiş olmasına rağmen eserinde, kendi inkılâbımızın, Serbest Fırka denemesinin ve son demokrasi hareketlerimizin belli başlı meselelerini ve insanlarını görür, tanır gibi oluyoruz. Müellifin bütün ustalığı bunları muayyen bir zaman ve mekân sınırı içine hapsedmemesinde, muayyen insanlara maletmiyerek *indirecte* bir form içinde daha şümüllü, daha beşeri ve daha tesirli bir sanat eseri meydana getirmiş olmasındadır. *Tanrıdağı Zıvafeti*'ni, son yıllarda bu konuyu işlemek arzusuyla yazılmış diğer sahne eserlerinden ayıran, aynı zamanda günlük hadiselerle beraber unutulup gitmekten kurtaran ve ona bir fikir ve sanat değeri, seviyesi kazandıran belli başlı fark da budur.

Bununla beraber *Tanrıdağı Zıvafeti*'nin bazı kusurları da yok değil. Diktatör'ün etrafını çeviren tâli şahıslar, meselâ Komutan Nola, Kızı Ayel, sadık fedaisi Nemrud, sanatkâr ve dalkavuk mebusu Lâhut, hatta filozof ve siyasi köşk bekçisi ve bucak başkanı Şâman oldukça iyi işlenmiş, canlı tipler oldukları halde, ancak son perdede birkaç dakika için sahnede gördüğümüz eski inkılâp arkadaşı ve siyasi rakibi general Erhan, sahnede lüzumsuz yere dolaştıkları hissini veren Prenses ile hemen hemen ağzını hiç açmayan Büyükelçi, General Erhan'ın oğlu ve kızı Ayel'in müstakbel nişanlısı olan telsizci genç, sonra asıl keskin hatlarla belirmesi icabeden Parti Başkanı ile Başvekil, Dahiliye nazırı, Vali v.s. gibi devlet ve politika adamları silik ve cansız bırakılmışlardır.

Fakat çoğu fikir eserlerinde, bütün vakanın bir tek ana şahıs etrafında döndüğü emsali piyeslerde de aynı kusuru hemen daima görmekteyiz. Buna mukabil diyalogun temiz ve akıcı dili, bilhassa Diktatörün bütün eseri kaphıyan konuş-

OPERA MEVSİMİNİN ARIFESİNDE

Fuat PEKİN

San'atın güç tenkidin kolay olduğu gerçeğine günlük çalışma hayatımızda olduğu kadar okuduğumuz san'at ve edebiyat deneme ve tenkitlerinde de rastlarız. Ve bu hadiseleri, bu yazıları bazan lâkaydi ile karşılar bazan da üzülmeyen geçemeyiz.

Çünkü en ciddi gazetelerin sütunlarında yer alan kısır bilgilerle, yabancı kaynaklara başvurarak, bu mevzuları incelemeye vakit bulamıyan san'at severlere ve bilhassa gençlere yanlış fikirler aşılanmaktadır.

Bu yıl İstanbul'da toplanan Milletlerarası San'at münekkidleri kongresinde memleketlerini

temsil eden ve Yapı-Kredi Bankasının resim mü-kâfati jürisine seçilen dünya çapındaki san'at yazarlarının maruz kaldıkları mânasız tenkidler, haksız sitemler buna bir örnektir. Yine Operamızın bu yılki programını beyenmiyen bir yazarın (Tosca)'yı bayatlamış, (Manon)'u her türlü özelliklerden mahrum bir Opera olarak tasnif etmesi, bir çağdaştan ve bir büro arkadaşından bahseder gibi (Şu Massenet) diyerek (Jules Massenet)'nin Fransız Operasını temsil edemeyeceğini ve (zoraki) bir bestekâr olduğunu ileri sürmesi, ve opera sahnemizde (Samson et Dalila)'yı (Pelléas et Mélisande)'i, (Luouise)'i, bir (Margarethe) veya

malarında beliren olgun, beşeri, hatta filozofca ifade temsiline zevkle tâkibedilmesine yetiyor.

*

Tanrıdaki Ziyafeti'ni Mahir Canova, bu tarz bir eserin arzettiği yeniliğe ve güçlüklerle rağmen, başarıyla sahneye koymuş, Tarık Levendoğlu da esere uygun düşen bir Orta Asya dekoru çizmiştir. Ancak bu dekorun eserin ruhundan ziyade şekline intibak ettiğini ve yalnız seyircide yaratacağı intiba düşünülerek hazırlanmış olduğunu sanıyorum. Çünkü yan kulislere açık bırakılmış bir dekor içinde sanatkârların rollerini yaşamak için muhtaç oldukları atmosferi bulmakta güçlük çekecekleri muhakkaktır. Sonra o derece nazik bir siyaset oyununun oynandığı, Devlet sırlarının ve meselelerinin ortaya dökülüp münakaşa edildiği bir av köşkünün salonuna daha esrarlı, daha da *intime* bir hava vermek gerekirdi sanırım.

Eserin belli başlı rolü olan Diktatör'de Saim Alpago cidden muvaffaktı. Rolünün insan tarafına, büyük işler ba-

şarmış, inkılâpçı bir diktatörün sert ve mütehakkim taraflarına daima üstün tutmasını bilerek, şuurla oynadı. Yanısıra beliren en kuvvetli simalar şüphesiz sadık, vefalı fedaisi Nemrud ile şaklaban, ötlek, çıkarına düşkün fakat duygularında samimi olan o sanatkâr mebus Lâhut'du. Birincisini Ahmet Evintan, ikincisini de Ragıp Haykır renkli, canlı ve isabetli kompozisyonlarıyla pek güzel oynadılar.

Diğer roller, ufak tefek bazı üstünlüklerle, oynandılar ama yaşatılamadılar. Hele Başvekil, Dahiliye Nazırı, Parti Başkanı, Vali ve Şâman gibi rollerin lüzumundan fazla karikatürleştirildiği kanaatindeyim. Nisbeten tatmin edici roller galiba, Handan Uran'ın oynadığı diktatörün kızı Ayel ile, Kerim Afşar'ın oynadığı, telsizci gençti.

Bununla beraber *Tanrıdaki Ziyafeti*'nin Küçük Tiyatro'da uzun zaman zevkle seyredileceğini ve sahne edebiyatımızın sosyal ve politik hiciv komedisi nevinde kuvvetli bir eseri olarak millî repertuvarımızda yer alacağını sanıyorum.

bir (Mignon)u görmek istediğini açıklaması, bu tenkidin de ne derece yersiz ve Fransız Operası hakkındaki bilgilerin ne kadar sathî olduğunu göstermektedir.

Bütün yazıyı ele alıp yazarın tavsiyelerini ve iddialarını birer birer incelemeyi zait görüyorum. Çünkü yalnız (Manon) ile Fransız Operasını temsil edebilecek mahiyette gösterdiği eserler hakkındaki —bilgisinin demeyelim de— dokümantasyonun yetersizliğini belirtmek, bu çeşit yazıların isabetsizliği hakkındaki bir ikir verebilir.

I — Birkaç yıl önce operamızda (Bizet)'nin (Carmen)'i temsil edildiğine göre Fransız Operasının en ünlü eserlerinden biri zaten repertuvarımıza girmiş bulunmaktadır. Bu itibarla, (Manon)'un Ankara Opera sahnesinde Fransız sahne müziğinin ilk örneği ve temsilcisi gibi bir sıfatı olmayacaktır.

II — Oynanması temenni olunan (Margarethe)'in ne olduğunu bulamadık. Her halde (Schubert)'in 1814 de yazdığı (Marguerite au Rouet)'si olmasa gerek. Ama, (Gounod)'nun eserinden bahsedilmek istenmiş ise, onun adı (Faust)'dur.

III — Bir sopranonun, bir tenör'un sesini dinletmek için bir eserin sahneye konulduğuna Avrupa tiyatrolarında daima şahit olmuş veya duymuşuzdur. Her yerde yalnız bir iki temsil için misafir olarak sahneye çıkan san'atkarların seslerine göre eser seçildiğine veyahut bu gibi artistlerin istekleri üzerine bir eserin oynandığına da sık sık rastlanır. Kaldı ki, büyük bir artist ve güzel bir ses için eser de yazılır.

IV — Fransız Opera müziğini temsil edebileceği mülâhazasıyla birkaç eseri adı söylemekten evvelâ bu milletin kompozitörlerinden ve sonra da onların eserlerinden bahsedilmiş olsaydı belki daha doğru hareket edilmiş olurdu.

Meselâ: Gounod, Léo Delibes, Bizet, Lalo, Chabrier, Saënt-Saëns, Gabriel Pierné, Pul Dukas, Debuss, Messager, Gabriel Fauré, Jacques İbert, Ravel'in isimleri sayılabilir ve hatta bunlara Henri Rabaud, Georges Hue, Camille Erlanger, Xavier Leroux, İngelbrecht, Maurice Emmanuel, Florent Schmitt, Henri Büsser, Philippe Gaubert ve daha başkaları da ilâve edilebilirdi.

V — (Gounod)'nun (Faust), (Roméo et Juliette) ve (Mireille) Operaları, (Ambroise Thomas)'ın (Mignon)'u, (Bizet)'nin (Les pecheurs de Perles), (Arlésienne), (Carmen)'i, (Lalo)'nun (Le Roi d'Ys)'i, (Léo Delibes)'in (Lakmé)'si, (Saint-Saëns)'in (Samson et Dalila)'sı, (Massenet)'nin (Manon), (Werther), (Thais), (La Jongleur de Notre-Dame) (Don Ruichotte)'in, (Gustave Charpentier)'in (Julien) ve (Louise), (Reyer)'in (Sigurd)'u, (Février)'nin (Monna-Vanna)'sı, (De-

bussy)'nin (Pelle'as et Melisande)'ı birer birer ele alınıp, bunlardan, mucip sebepleriyle bir demet yapıp halkımızın zevkine ve anlayış derecesine, sahnemizin teknik imkânlarına, artistlerimizin ses renk ve kabiliyetlerine, tiyatromuzun uzun vadeli projelerine göre sunulsaydı, o zaman vâkıfane ve munsifane hareket edilmiş olurdu. Yoksa bir (Samsun et Dalila) ve bir (Mignon)'u söylemekle iş bitmiyor.

VI — Şimdi Fransız sahne müziğinde (Massenet)'nin işgal ettiği mevkie gelelim :

(Saint-Saëns), daima (Massenet)'in tamamen ziddi olarak gösterilmiştir. Sanatta yaratıcılığın en çetin problemlerini hiç yanılmadan halletmiş olan, (Saint-Saëns)'in, riyazî denebilecek muhakeme ve düşüncesine, souk mizacına karşılık (Massenet), engin ve ince hassasiyetiyle (Gounod)'nun romantizmini ve tehyic kabiliyetini idame eden san'atkâr olmuştur. (Zoraki) ? denen bu san'atkârın Paris Konservatuvarındaki (Composition) sınıfının büyük şöhreti vardı. (Massenet) geniş kavrayışlı ve ileriye görüşü sayesinde şahsî temayyüllerini telkin yoluna sapmadan bir hayli talebe yetiştirmiştir. Bruneau, Schmitt, Vidal, Pierné, R. Hahn, Charpentier, hep onun talebesidir.

İlk eserlerinin nadir bir zarafette müzikalitesi vardır. O, yeni armoniler bulmakta hakikaten bir ön-seziş sahibi.

Kısa zamanda elde ettiği emsalsiz muvafakiyetlerdir ki, bilâhare onu, yalnız halkın istediği ve beğendiği şekilde eser bestelemek yolunda yürütmesine saik olmuştur. Bir devrin insanları onun bütün eserlerini beğenmiş ve sevmiştir, alışkanmıştır.

30 kadar opera, bir çok oratoryom, dini dram, kantatlar ve lirik sahneler yazan (Massenet), (Debussy)'ye kadar bütün bir müzisyen neslini tesiri altında tutmuştur.

Şimdi sorarız, (Zoraki) Kompozitör bumudur? Kompozitör ve ünlü müzik münekkidleri olan Alfred Bruneau, Pierre Lalo, Camille Bellaigue, Ernest Reyer nedense bu bestekâra (Zoraki) dememişlerdir.

Daima uyanık fikirli oluşunu, istidat ve kabiliyetlerinin tenevvüünü, istilinin zarafetini, düşüncelerinin mahiyetine mükemmel surette uyan parlak enstrümantasyonunu, üslubunun kalitesini, icatlarının orijinalitesini, kadınlığa has kıvraklığı ve adeta oksayışı kadanslarıyla şahsına münhasır (Phrase) şeklini belirten yazılar okunmamışsa, bu musikişinasın uzun yıllar Fransız sahne müziği üzerindeki hâkimiyeti bilinmezse ve eserleri de Fransız dili ile dinlenmemişse (Massenet)'de, bütün Fransız müziği de küçümsenebilir.

Okumadan, görmeden, dinlemeden hüküm vermek, tenkid yazmak, nükteler savurmak ne de kolay !

SANAT TENKİDİ VE BİR TENKİDÇİ

Suut Kemal YETKİN

Dünya gazetesinin 15 Ekim 1954 tarihli Sanat ilâvesinde, bana verdiği cevabı okuduktan sonra Yedidağ adının takma olduğunu, sahibinin İstanbul Edebiyat Fakültesinde Doçent bulunduğunu öğrendim. Yedidağ veya... bence bir "her ikisini" de tanımıyorum. Yalnız Yedidağ takma adını aldığına göre bu gencin bir dağla yetinmediği anlaşılıyor. Fakülte'deki öğretim ve bilim işlerinin yanıbaşında, tercümcilik ve sanat tenkidciliği yapmak, Dünya gazetesindeki *Gazetelerin Gazetesi* sütunlarını doldurmak, bu kadar yükü kaldırmak için insanın gerçekten Yedidağ olması gerekir.

Yedidağ cevabında: "biz o medeniyete (Batı medeniyetine) katılmak isteyen yabancılara, katılabilmek için bir mesele olarak karşılara çıkabilmeliyiz" bu yuruyor. İçi, rahat etsin ! biz bu işi geçen yıl Dublin kongresinde başardık. Ve işte küçük bir sonuç olarak da Milletlerarası beşinci sanat tenkidcileri kongresi İstanbul'da böylece toplanıverdi.

Kongrede sanat tenkidi ile felsefe arasındaki münasebetler üzerinde tartışmalar yapılırken Yedidağ'ın nerede olduğunu sormuştum. Kendisi bu sırada daha önemli bir işi olduğunu söyliyerek "değerli sözlerimi duymamış" olduğuna hayıflanıyor.

Benim konuşmayı bir yana bırakınız! Programda olmayan bu konuşmadan haberiniz olamazdı elbette. Ama siz, önemli işleriniz yüzünden o günkü toplantıya gelmemekle, adları programda yazılı olan bir çok delegenin katıldığı tartışmaları isteyerek kaçırmış oldunuz. Sizin gibi ateşli ve bilgili bir sanat tenkidcisine bu tartışmalardan daha önemli birşey olmalıydı ?

Bu halinizle, ilgisizliğin yabancılar-

da değil bizlerde olduğunu göstermiş olmuyormusunuz ?

Meğerse kültür dünyasında çıkan yazımda tuhaf şeyler de söylemişim ve "Ben kıskanılacak kadar değerli bir insanım !" demişim. Tabii Bay Yedidağ da bunları söylediğim için beni sağ yudan mahrum ve ölçüsüz görüyor. Kalemime bu kadar *nazikâne* sözler ilham eden üstadın hayal kudretine hayran olmamak mümkün değil ! Yazımın neresinden bunları bulup çıkardı ? ortada elâleme gü-lünç olan her halde biri var.

Kongrenin bize rağmen başarılı olmasına gelince, ortada bir başarı olduğunu Yedidağ kabul ediyor ya, bu bize yeter ! Zaten kendisi de yazısının bir yerinde kongrelerin kişisel propağanda aracı olmaktan kurtarılmasını istemiyormiydi ?

Milletlerarası Tenkitçiler Birliğinin Başkanı Paul Fierrens'in Türk delegelerine teşekkür etmesi, iltifatlar savurması da bir nezaket meselesi imiş ! Bu sözlerin kesinliğinden, Yedidağ'ın katıldığı kongrelerde ancak böyle iltifatlarla karşılaştığı anlaşılıyor. Tanrı bu çeşit iltifatlardan bizi korusun !

Doğrusu Yedidağ'ın gerçek tenkidci hakkında vermiş olduğu bilgilere bayıldım. Bundan böyle elbette onlardan faydalanırım. Bu bilgileri Wil Grohmann'a da söylemiş olsaydı, her halde o da faydalanırdı.

Yedidağ, bu Alman sanat tarihçisi ile yaptığı konuşmayı beğenmediğimi söyliyerek ona *çullandığımı* yazıyor. Bu kelimeyi tekrarlamak zorunda kaldığım için okuyucularımdan özür dilerim. Bu tarzda yazan ve konuşan bir edebiyat doçenti ile tartışmaya girişmiş olmaktan da üzüntü duymaktayım. Zaten bu cevabı da son olarak yazıyorum.

● *L'EDUCATION CIVIQUE DES FEMMES* par H. Sourgen, Paris 1954. Fi: \$. 1.00; 250fr.

Birkaç onyıdan beri kadının hukukî, iktisadî ve sosyal durumu yeryüzünün bir çok bölgelerinde sürekli bir gelişme göstermekte olup 1954 den bu yana tam 23 memlekette kadınlar oy verme ve adaylığını koyma hakkını elde etmiş bulunmaktadır. Ancak bu haklarla birlikte kadınlar yeni sorumluluklar, yeni vatandaşlık görevleri de yüklenmiş oluyorlar. Onun için onlara bu görevlerin neler olduğunu da öğretmek gerek. İşte Fransız Millî Eğitim Müfettişlerinden Bayan H. Sourgen'in hazırladığı bu eser "Kadınların yurttaşlık eğitimi" konusuyla ilgili çeşitli meseleleri incelemekte, bu eğitim işinde ne gibi bir yol tutulması gerektiği hakkında bazı faydalı öğütler vermektedir.

● *L'OBLIGATION SCOLAIRE EN ASIE DU SUD ET DANS LE PAGIFIQUE*, Paris 1954. Fi: \$. 1.00; 300 fr.

Güntümüzün çözülmesi en güç meselelerinden biri de şüphesiz dünyadaki bütün çocuklara eğitim imkânları sağlamaktır. Bu çocuklardan yarıdan fazlasının okula gitmediği düşünülürse, bu güçlüğü önemi daha kolaylıkla anlaşılabilir. Yalnız Güney Asya ile Pasifik bölgesinde 95 milyon çocuktan 55 milyonu her türlü okuma imkânından yoksundur.

UNESCO'nun "okuma mecburiyeti" ile ilgili meseleleri incelemek üzere tertipledeği konferanslardan ilkinde konu olarak dünyanın bu bölgesini seçmiş olması tesadüfî değil. 1952 de Bombay'da toplanan konferansa 14 memleketten gelip katılmış olan bir çok tanınmış eğitim uzmanları kendi tecrübelerine dayanarak bu bölgenin eğitim seferberliği için başvurulacak bir takım pratik çareler tavsiye etmişlerdi. İşte UNESCO'nun "Güney Asya ile Pasifik'te okuma mecburiyeti" başlığı altında yayınladığı eser sözü geçen konferansa sunulan raporlarla bunlar üzerinde yapılan tartışmaların canlı ve açıklamalı bir özetini veriyor.

Birinci bölümde okuma mecburiyeti ana çizgileriyle ele alınıp bu konuda incelenmesi gereken belli başlı meselelerin tarifine çalışılmış. İkinci bölümde Güney Asya ile Pasifik memleketlerinde okuma mecburiyetinin şimdiki durumu hakkında bilgi verilmiş. Bundan sonra da asıl konferansta yapılan tartışmalar geliyor. Ayrıca esere konferansın tavsiyeleri, konferansa katılanların listesi, parasız ve mecburî eğitim alanında milletlerarası yardım üzerine ayrı bir bölümle bir de bibliyografya eklenmiş.

Memleketimizi yakından ilgilendiren bir konuya dokunan bu eseri ilgililere sağlık veririz.

● *PROBLEMES SOCIAUX DE L'ASSISTANCE TECHNIQUE*, par M. E. Opler, Paris 1954. Fi: \$. 0.75; 200 fr.

Birleşmiş Milletlerin ana amaçlarından birinin geri kalmış milletlerin hayat ve kültür seviyesini yükseltmek olduğu bilinmektedir. Bu gibi milletlerin sağlık bakımı, eğitim ve genel yaşama şartlarını düzeltmek amacıyla Birleşmiş Milletler bir "Teknik Yardım Programı" yapıp bu yolda çalışmalara başlamıştır. Ancak böyle bir yardım programının ilgili memleketlerin iktisadî, siyasî ve sosyal yapısında bir çok değişikliklere yol açacağı, bundan ötürü de programın uygulanmasında bir çok direnmeler, tepkilerle, sonra çeşitli güçlüklerle karşılaşılacağı meydandadır. Onun için bu programın yürütülmesiyle görevlendirilmiş olan uzmanlar programın uygulanması esnasında çoğu vakit çalışmalarının başarılı olup olmasında rol oynayan bir takım insanî, sosyolojik ve kültürel meselelerle karşılaşmaktadırlar. İşte sık sık karşılaşılan bu güçlükleri gözönünde tutan Birleşmiş Milletler UNESCO şimdiye kadar bu konuda yapılmış olan araştırmalardan, elde edilmiş olan tecrübelerden elden geldiği kadar faydalanabilmek amacıyla bir konferans tertiplenmişti. UNESCO'nun şu yakınlarda yayınladığı "Teknik Yardımla İlgili Sosyal Meseleler" başlığını taşıyan kitapçık teknik yardım programlarının yürütülmesinde kullanılan metodları inceleyip tartışmış olan bu konferansın raporunu sunmaktadır.

Kanada'da kitap konusunda yeni bir işbirliği merkezi :

Kanada Kütüphaneleri Derneği'nin Kütüphanelerle Kitabevleri Arasında Münasebetler Komitesi'nin (Library-Publisher Relations Committee) bir kararına göre, Kanada'da Co-operative Book Centre of Canada Ltd. adıyla geçenlerde kitap konusunda bir işbirliği merkezi kurulmuştur. Bu teşekkülün gayesi, Kanada kütüphanelerine kitap siparişi ve sevkiyatı hususunda bir merkezleşme imkânı vermektir. İhtisas eseri yayımlayan bütün Kanada kitabevleri bu teşekküle girebileceklerdir. Bunlardan birçoğu daha şimdiden merkeze üye olmuşlardır. Merkez, Kanada'nın her bölgesindeki kütüphanelerin ihtiyaçlarına mümkün olan en tesirli, en iktisadî bir tarzda cevap vermek niyetindedir.

Geçici idare kurulu ve müdürlük şu şekilde kurulmuştur. Başkan: John Gray (Macmillan Company of Canada Ltd. idareci-delegesi); asbaşkanlar: W. H. Clarke (Clarke, Irwin and Co., Ltd. başkanı), John G. McClelland (McClelland and Stewart Ltd. icrai asbaşkanı); veznedar: Rowland W. Blacher (Sir Isaac Pitman and Sons, Canada Ltd. şirketi asbaşkanı); müdürler: Duncan Allen (Thomas Allen Ltd. başkanı), Charles Johnson (Oxford University Press müdürü).

Yayın mübadelesinde yeni gelişmeler :

UNESCO'nun 1955—56 yılı çalışma programı tasarısı son zamanda hükümetlere ve üye devletler millî komisyonlarına bildirilmiştir. Yayın mübadelesi merkezinin çalışma plânında bazı değişiklikler düşünülmektedir. Yakında toplanacak olan Genel Konferansın tasvibinden geçerse, bunların birçoğu 1955 yılında tatbik edilebilecek şeylerdir. Bilhassa yayım mübadelesi konusunda Merkez'in faaliyetlerine katılanları doğrudan doğruya ilgilendiren bu değişiklikler üzerine bilgi vermek isteriz.

Değişiklik teklifleri, UNESCO'nun, kütüphane hizmetlerini genişletme tasarılarını gerçekleştirmek için elinde bulundurduğu paranın miktarını arttıracaktır. Şimdiye kadar Paris'te UNESCO merkezinde toplanmış olan bilhassa milletlerarası ölçüdeki faaliyetler bundan böyle millî ölçüde

gelişecektir. Artık millî mübadele merkezleri kurulmasına önem verilecektir. Öte yandan, gerekli bütün tedbirler alınarak, bu merkezlere kitap listelerini bedava yahut mübadele masrafları karşılığında tevzi vazifesi devredilmeğe çalışılacaktır. Bugüne kadar bu vazifeyi UNESCO'nun Yayım mübadelesi merkezi yapıyordu.

1946-da kuruluşundan bu yana, merkez, bütün dünya kütüphanelerine çeşitli eserler ve yayımlardan yüz binlercesini dağıtmıştır. 15.000 den fazla mübadele teklifi alarak bunları bilhassa *Bulletin de l'UNESCO à l'intention des bibliothèques* (UNESCO kütüphaneler bülteni) ve *Manuel des échanges internationaux de publications* (Milletlerarası yayım mübadelesi elkitabı) vasıtasıyla her ülkenin kütüphanelerine duyurulmuştur. Yapılan mübadele sayısını tam olarak kestirmeğe imkân yoksa da, hiç olmazsa, 4.000-den fazla kurumun bu hizmetten faydalanmış olup birçoğunun yüzlerce cilt esere kavuşturduğu söylenebilir.

Millî mübadele merkezlerinin sorumluluklarını arttırıp, göze alınan yeni hareket hattı, şüphesiz, merkezin mübadele konusundaki faaliyetlerini kısmasına yol açacaktır. Bu da ona bilhassa teknik ve usul meselelerinde kütüphanecilik servislerine daha fazla zaman ve vasıta ayırmak imkânını sağlayacaktır. UNESCO kütüphaneler bülteni gerçi çıkmaya devam edecekse de, kütüphaneler müstesna olmak üzere, artık bedava dağıtılmayacaktır.

Bununla birlikte, 1954 kasım ortalarında Montevideo (Uruguay)da toplanacak olan UNESCO Sekizinci Genel Konferansından önce bu konuda kesin kararlar alınmayacaktır. Bültenin kasım sonunda çıkacak 10-11. sayılarında bu yayım hizmetinden faydalanmaya devam etmek isteyen kütüphaneler için alınacak müsait tedbirlere dair tamamlayıcı malûmat bulunacağı haber verilmektedir.

Frankfurt milletlerarası kitap fuarı :

23-28 Eylül 1954 tarihleri arasında Frankfurt milletlerarası kitap fuarı açılmıştır. Fuarda 600-ü yabancı olan 1.100 editörün yayımları teşhir edilmiştir. Katılanların çoğunu İngilizler (130 editör) ile Fransızlar (106 editör) teşkil etmiştir. 1953 fuarına 980 editör katılmış, 44.000 eser teşhir olunmuştu. Bunların 3.500-ü yeni eserlerdi.

SÜMERBANK

SERMAYESİ : 200.000.000 TÜRK LIRASI

Vadeli, vadesiz küçük cari hesaplar için yılda

16 ÇEKİLİŞ

Apartman katları ve daireleri, müstakil evler, otomobiller,
2000 altın ve her keşidede çeşitli para ikramiyeleri.

Ayrıca vadeli ve 6 ay çekilmeyen vadesiz mevduat sahiplerine
yünlü (hah hariç) ve pamuklu satışlarında tenzilat

SARTLARI GİŞELERİMİZDEN ÖĞRENİNİZ.

HER 150 LIRA İÇİN BİR KUR'A NUMARASI.

Umum Müdürlüğü: Ankara, Merkez Müdürlüğü: Ankara, Şubeleri: Adana,
İstanbul, İzmir, Kayseri, Ajansları: Bahçekapı, Beyoğlu (İstanbul).
Bürosu: Iskenderun.

Sümerbank'ın müesseseleri :

- Sümerbank Alım ve Satım Müessesesi — İstanbul
- Sümerbank Ateş Tuğlası Sanayii Müessesesi — Filyos
- Sümerbank Bakırköy Pamuklu Sanayii Müessesesi — İstanbul
- Sümerbank Bursa Merinos ve Hereke Yünlü ve Halı Dokuma Sanayii Müessesesi — Bursa
- Sümerbank Çimento Sanayii Müessesesi — Sivas
- Sümerbank Defterdar Yünlü Sanayii Müessesesi — Defterdar/İstanbul
- Sümerbank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi — Beykoz/İstanbul
- Sümerbank Ereğli Pamuklu Sanayii Müessesesi — Ereğli/Konya
- Sümerbank İzmir Basma Sanayii Müessesesi — İzmir
- Sümerbank Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi — Kayseri
- Sümerbank Kendir Sanayii Müessesesi — Taşköprü
- Sümerbank Malatya Pamuklu Sanayii Müessesesi — Malatya
- Sümerbank Nazilli Basma Sanayii Müessesesi — Nazilli
- Sümerbank Pamuk Satınalma ve Çırçır Fabrikaları Müessesesi — Adana
- Sümerbank Selüloz Sanayii Müessesesi — İzmit
- Sümerbank Sunğıpek ve Viskoz Mamulleri Sanayii Müessesesi — Gemlik
- Türkiye Demir ve Çelik Fabrikaları Müessesesi — Karabük

Sümerbank'ın teşebbüsü :

- Kütahya Keramik Fabrikası

Alım ve Satım Müessesesinin toptan ve perakende mağazaları :

Adana, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İstanbul
(Bahçekapı ve Beyoğlu), İzmir, Konya, Kayseri, Malatya, Samsun,
Trabzon, Zonguldak.

BİR ÇEKİLİŞTE

6000

1.5 Milyon Lira tutarındaki 1954 ikramiye plânına ilâve olarak Türkiye İş Bankası 1 çekilişte 6000 altın veriyor. İş Bankasındaki hesabınızda daimi olarak en az 150 lira bulundurunuz.

Türkiye Bankası

paramızın... istikbalinizin emniyeti

D.61

Fiyatı: 50 Kr.